

Polder.blad

Oktober 2011

natuurpunt

Hobokense Polder

Jubileum

Voor je ligt het 25ste nummer van Polder.blad!
Als ik juist tel, betekent dit dat ons tijdschrift en tegelijkertijd ook onze afdeling hun zesde verjaardag vieren.

Inhoudstafel

Editoriaal	2
Kalender	4
Herfsttrektellingen	10
Onze sponsors	10
Te koop!	11
Nieuwe stal in de Polder?	12
Natuurbeheer:	
- Foto's gezocht!	13
- Goudklomp Michel	13
- Hulp gevraagd!	14
- Vandalisme in de Polder	15
- Nieuwe Goudklompen	15
- Scholen helpen onze GKL's	15
Geocaching in de Polder	16
Waarnemingen in de regio	18
Feest! 10 jaar Natuurpunt!	21
Vlees en effect op milieu	22
Kabouters Wies ...	25
Natuurpunt en legaten	26
Behaag Natuurlijk 2011	27
Recupereer uw lidgeld!	28
Fotoreportage Bomendag	29
Colofon	30
Sfeerbeeld bij een jubileum	31
Activiteitenkalender	32

Met dank aan de fotografen.
Enkele foto's werden van internet geplukt.

De geschiedenis van onze afdeling begint ergens aanvang jaren zeventig van de vorige eeuw, in de periode dat enkele geëngageerde jongeren beginnen te protesteren tegen de dreigende teloorgang van de Hobokense Polder. In 1977 richtten ze de Werkgroep Hobokense Polder (WHoP) op. De leden en sympathisanten streden jarenlang voor het behoud van het natuurgebied. Deze oorspronkelijk uitzichtloos lijkende strijd werd uiteindelijk toch gewonnen. In de jaren negentig werd de Hobokense Polder stap voor stap beschermd. In 1997 werd het gebied erkend als natuurreservaat en de WHoP werd officieel beheerder.

Toen in 2001 de twee grote Vlaamse natuurverenigingen, Wielewaal en Natuurreservaten, fuseerden, stapte de WHoP mee in het avontuur als aparte kern binnen de Natuurpuntafdeling Zuidrand Antwerpen. In 2005 werd besloten om verder te gaan als de volwaardige Natuurpuntafdeling Hobokense Polder. Het zwaartepunt van de activiteiten verschuift in de loop der tijd van actievoeren om natuur te beschermen naar het beheren van een natuurreservaat. Sinds het begin van de WHoP tot nu, na 6 jaar Natuurpunt Hobokense Polder, heeft de vereniging ook altijd aandacht besteed aan natuur- en milieueducatie en natuurbeleving.

Het tijdschrift van de werkgroep, de legendarische 'Klaepkster' (een vogelsoort die tot begin jaren tachtig in de Hobokense Polder broedde, maar ondertussen uitgestorven is in Vlaanderen), werd uitgegeven van 1979 tot en met 2001. Van 2002 tot 2005 verzorgde de kern Hobokense Polder een katern in het afdelingstijdschrift rAntGroen. Bij het ontstaan van de Afdeling Hobokense Polder werd Polder.blad boven de doopvont gehouden. Het eerste tijdschrift van onze afdeling in oktober 2005 had nog geen naam, maar bevatte wel een oproep tot naamgeving. Het tweede nummer, dat verscheen in januari 2006, droeg de naam **Polder.blad**. Dit van begin af aan zeer mooi gelay-oute tijdschrift informeert de leden over onze activiteiten (cursussen, excursies binnen en buiten de afdeling, natuurbeheer), onze acties (bv. rond Petroleum Zuid), het natuur- en milieubeleid in de stad, de waarnemingen in onze afdeling, allerhande interessante natuurweetjes en nog veel meer. Natuurlijk is er veel veranderd sinds 1979. Destijds was het gestencilde tijdschrift het enige communicatiemiddel voor een vereniging. Nu staan ons - naast het deels in kleuren gedrukte tijdschrift - tal van andere communicatiemiddelen ter beschikking.

We maken onder meer gebruik van e-mail (Polder.flits), een website (www.hobokensepolder.be), een Facebookpagina, ...

Maar een tijdschrift blijft toch nuttig en leuk. Geregeld pak ik Polder.blad eens van het salontafeltje om iets te lezen of om de agenda even te checken. Je kunt nieuwe leden ook iets tastbaar meegeven waarin ze direct informatie vinden.

Ik heb hier alle nummers van Polder.blad voor me liggen, samen meer dan twee kilogram! (Alle nummers zijn digitaal na te lezen op de website). Ze zien er stuk voor stuk erg verzorgd uit. Met reden werd de lay-out van Polder.blad reeds in het prille begin als voorbeeld naar voor geschoven voor andere Natuurpuntafdelingen.

Het vergt natuurlijk wel een behoorlijke inspanning om dergelijk tijdschrift te maken. Velen hebben bijgedragen aan de inhoud en Ria en Luk spendeerden vele uren aan de lay-out.

Mocht ook jij een idee hebben om iets te schrijven, iets over de natuur in onze afdeling of in zijn algemeenheid, een reactie op een artikel, je ervaringen in de Polder of op één van onze activiteiten, of gewoon een mooi verhaal, ...

Laat het ons weten en stuur het maar door. Hoe meer auteurs, hoe gevarieerder de inhoud, hoe lichter het werk!

Laat ons er samen voor zorgen dat binnen zes jaar het vijftigste nummer zal verschijnen!

Wim Mertens

Het 25ste nummer van Polder.blad.

Toch wel een attentie waard naar jou toe, trouwe lezer.

Allereerst verwennen wij je met een extra dik nummer: 32 blzn "leesvoer".

En we zijn ook heel verheugd om je bij dit jubileumnummer onze spiksplinter-nieuwe wandelfolder van de Hobokense Polder te kunnen aanbieden.

Maak zeker eens een wandeling alleen of met familie en vrienden doorheen het prachtige gebied. Geniet van de rust, bekijk het werk van onze Goudklompjes en weekendbeheersploeg, laat je vertederen door de capriolen van onze Gallowaykalfjes, sta in bewondering voor de grootsheid van de volwassen runderen en de Konikpaarden, neem een kijkje in/aan de vogelhut/wanden, vind een prachtige paddenstoel, ...

Moge de bijgevoegde wandelfolder je een schat aan informatie over het mooie natuurgebied, zo dicht bij grootstad Antwerpen, verlenen.

Het afdelingsbestuur van Natuurpunt Hobokense Polder

Slaap, paardje slaap ...
Foto: André Van Langenhove

Foto voorkaft: De Hobokense Polder - Pierre Nowosad

Foto achterkapt: Gewoon zwa-
velkopje - Luk Smets

Van harte welkom
op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons
natuurgebied Hobokense
Polder mee aan de leiband,
maar kunnen niet mee bij
andere activiteiten.

Kostendelend vervoer
(5 eurocent/km wordt op de
afspraakplaats georgani-
seerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient
ingeschreven te worden

BURGERS' ZOO
Natuurlijk in Arnhem

Zaterdag 1 oktober om 8 u

Burgers' Zoo in Arnhem (NL)

Gidsen: Danny Jonckheere en Eva Suls

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27 - jonckheeredesmedt@gmail.com

Wie denkt dat we vandaag een
busuitstap maken naar een "ge-
wone" zoo in Nederland, heeft het
totaal verkeerd voor! Burgers' Zoo
is namelijk wereldbekend voor het
enorme complex dat verschillende
ecosystemen herbergt, gaande van
tropisch regenwoud, over woestijnen
tot oceanen.

Vanaf het moment dat je het **regen-
woud** ("bush") binnenstapt, plakken
je kleren tegen je lichaam omwille
van de enorme warmte en vochtig-
heid. Onmiddellijk sta je versteld van
de prachtige natuur waar je in terecht
gekomen bent en kom je ogen te
kort om al dat gefriemel tussen de
enorme bomen waar te nemen. Je
hoort vanalles kraken en ziet con-
stant bladeren bewegen, maar het is
een heuse zoektocht om de prachtig
gekleurde tropische vogels te lokali-
seren in het bladerendek van reus-
achtige bananen-of parasolbomen
of één van de andere 15.000 plan-
ten-en bomensoorten. Een aantal
voorbeelden van vogels die je er kan
aantreffen zijn de brilvogels, nectar-
vogels, fazantduiven. Al de verschil-
lende kleuren van zowel de fauna als
de flora zijn een ware lust voor het

oog. Zoekend naar een meterslange
leguaan of de grote vlederhonden
die hoog in de bomen hangen, moet
je oppassen dat je de hagedissen die
voor je voeten op de grond wegflit-
sen, niet verplettert!

Vanuit dit regenwoud is het slechts
een kleine stap naar het volgende
ecosysteem: "de **woestijn**". In dit
veel drogere klimaat is de fauna en
flora totaal verschillend. Het stenige
landschap is bezaaid met enorme
cactussen. Ook hier is het zoeken
naar de ontelbare dieren die in dit
klimaat leven (aasetende kalkoengie-
ren, rode kardinalen, kolibries...). In
de prachtige oase kan men even tot
rust komen en volop genieten van al
de pracht van de natuur.

De allernieuwste aanwinst van het
park is het ecosysteem van de **oce-
anen**. Via een grottentunnel kom je
aan een tropisch strand terecht. Het
pad slingert zich rond de rotsen en
daalt steeds dieper de zee in tot in
de donkere diepte van de oceaan. In
het heldere water zwemmen allerlei
kleurrijke vissen tussen de koralen.
Overal waar je kijkt, zie je indrukwek-
kende en felgekleurde dieren. Vanuit
een prachtig geconstrueerde tunnel
word je omringd door de tropische
fauna en flora. Je krijgt echt het ge-
voel een diepzeeduiker te zijn. Het
is een fantastische ervaring om de
prachtige roggen vlak boven je hoofd
te zien zwemmen! Op een gegeven
moment kom je terecht in de duistere
wereld van de nacht, waar men de
nachtactieve dieren zoals inktvissen
garnalen, nachtlevende koralen aan
het werk kan zien. Tenslotte zijn we
beland in de diepte der oceanen:
een ruit van wel 5 meter hoog en 20
meter lang gunt ons een blik in deze
mysterieuze en onbekende wereld.
Rond een gezonken scheepswrak
zwemmen honderden vissen en
regelmatig komt er een witpuntrifhaai
of een luipaardhaai uit de donkere
diepte op je af zwemmen. Op z'n
minst indrukwekkend!!!

Wie een realistisch idee wil krijgen van deze prachtige ecosystemen of wil weten hoe een buulbuul of een pekari eruit ziet, moet zeker met ons meegaan.

Praktisch: Deze busuitstap is een samenwerking van Natuurpunt Hobokense Polder en Natuurpunt Aartselaar. (Er is ook een vertrekplaats in Aartselaar om 7.40 u op de parking van het Cultureel Centrum,

della Faillelaan)

Vertrek in Hoboken om 8 u op de parking van Zwembad Sorghvliedt in Hoboken.

Meenemen: wandelschoenen, verrekijker, picknick (mag opgegeten worden in restaurant van het park, drank wel aan te kopen).

We voorzien 's avonds een stop in een baanrestaurant voor een warme maaltijd (niet inbegrepen in de deelnemingsprijs)

Terug in Hoboken omstreeks 20.15u.
Prijs: 33 euro p/p (inkom en busreis) - 20 euro voor een kind jonger dan 15 jaar.

Voorinschrijven verplicht. Wie meewil, **stort** de deelnameprijs op rekening 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met de vermelding "Burgers' Zoo", aantal personen en mail/tel.nr. Wie bijkomende inlichtingen wenst, telefoneert of mailt naar Danny Jonckheere.

Elke dag in oktober

Trekvogeltellingen op de Scheldedijk aan Hobokense Polder

Info: Luc Van Schoor, 0494/33 63 09

Al sinds 24 september worden er dagelijkse trektellingen gedaan op de Scheldedijk aan de Hobokense Polder. Voor de resultaten van de voorbije weken kan je een kijkje gaan nemen op onze website www.hobokensepolder.be - Klik op Waarnemingen. Meer info blz 10. De laatste teldag is voorzien op zondag 30 oktober.

Praktisch: Interesse om dit eens mee te maken? Bel of mail naar Luc

Van Schoor voor 22 u 's avonds:

0494/33 63 09 of mailen

luc.vanschoor@scarlet.be

Meebrengen: verrekijker, (zeer) warme kledij ook als het niet zo koud lijkt. Als de weersomstandigheden meezitten, sta je lange tijd (minstens 2,5 u) stil, dan krijg je zelfs koude voeten bij 10°C!. Eventueel warme drank en een vouwstoeltje.

Beginuur: om 7.30 u tot 14 oktober - om 8 u van 15 tot 30 oktober

Zondag 9 oktober om 9.30 u

Week van het Bos en Antwerpse Milieumaand: Paddenstoelenwandeling in de Hobokense Polder

Gids: Gilbert Van Ael

Info: Annie Vandeweyer - Van Zwieten, 03/828 37 60

In oktober valt traditioneel de Week van het Bos en bovendien is het Antwerpse Milieumaand. Aan beide projecten verlenen we graag onze medewerking.

Oktober is meestal een van de maanden waarin we paddenstoelen kunnen waarnemen. Waarom juist dan? Wat is hun functie binnen de natuur? Waarom zijn ze zo mysterieus en hebben de meesten onder ons er zelfs wat schrik voor? Waarom zijn ze moeilijk op naam te brengen?

Vragen die in de mate van het mogelijke een antwoord krijgen tijdens deze wandeling, die geschikt is voor alle beginnende geïnteresseerden die toch iets meer willen te weten komen over het wereldje der fungi.

Praktisch: Afspraak om 9.30 u op de parkingstroken van de Schroeiilaan in Hoboken even voorbij het station Hoboken Polder. Einde omstreeks 12.30 u Meebrengen: waterdicht schoeisel of laarzen, verrekijker, eventueel paddenstoelengids

Zondag 9 oktober om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

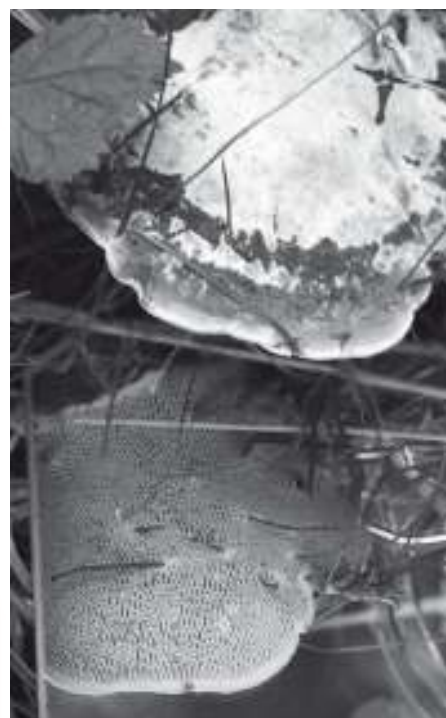
Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

Onze Polder groeit en bloeit zo weinig, dat naast het woensdagnatuurbeheer door de Goudklompjes er ook maandelijks een weekenddag wordt uitgetrokken voor het natuurbeheer Er wordt gewerkt van **9 u tot 13 u**.

We kunnen ieders hulp gebruiken om het natuurbeheer uit te voeren: jong en oud, man en vrouw, ... Een greep uit de uit te voeren werken voor deze zomer en het komende najaar:

Grote zilverreiger
Foto: Jan Rose

Roodporiehoutzwam in spiegeltje
Foto: Luk Smets

- maaien en afvoeren van maaisel
- onderhoud wandelpaden
- verwijderen van exoten
- verwijderen van sluikestort

Vele handen maken het werk lichter en geven ook een fijne sfeer. Dus welkom.

Afspraakplaats: Schroeilaan (straat naast de spoorweg) aan de container

Weekend 15/16 oktober

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81 – 0486/82 68 22

Elke winter organiseert het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek zes watervogeltellingen in Vlaanderen (midmaandelijks in de periode oktober-maart). Bij elke telling worden alle aanwezige watervogels geteld in zoveel mogelijk gebieden.

Doel:

- informatie verzamelen over de aantallen, de verspreiding, numerieke trends en habitatkeuze van overwinterende watervogels in Vlaanderen
- het creëren van een referentiekader voor de interpretatie van telre-

naast firma Procap
Meebrengen: werkhandschoenen en stevige schoenen of laarzen.
Danny zorgt steeds voor een lekkere koffiekoek voor elke noeste werker/werkster.

De volgende data voor dit kwartaal zijn: Zaterdag 19 november = Dag van de Natuur (zie verder in kalender) - Zondag 11 december

sultaten op regionaal of gebiedsniveau

- bijdrage leveren aan internationaal monitoringproject "International Waterbird Census"

Al verschillende jaren nemen we in Hoboken deel aan deze tellingen. Wil je meer info over zo'n telling, neem gerust contact op met André.

Praktisch: Bel of mail even naar André voor juiste dag en afspraakuur.
Meebrengen: warme, waterdichte kledij, verrekijker. Mailadres: andre.van.langenhove@base.be

*Aalscholver
Foto: Guy Borremans*

Zaterdag 15 oktober om 20 u

Nacht van de Duisternis - Zie zo zoogdier - Week van het Bos Duisterniswandeling in de Hobokense Polder

Gids: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 – jonckheeredesmedt@gmail.com

Vandaag is het wel een erg speciale dag. Daar willen we iets mee aanvangen.

En we hebben een bos, we hebben zoogdieren ... en waarom dan geen avondlijke wandeling ...

Uiteraard gaan we aandacht hebben voor alle zoogdieren die we kunnen tegenkomen, bijv. egels, muizen, wie weet een vos, een bunzing of een steenmarter, ... En als extraatje brengen we een batdetector mee om vleermuizen te detecteren. En ja, een vleermuis vliegt 's nachts (hopelijk

zijn ze nog niet aan hun winterslaap begonnen), en is geen vogel, maar een zoogdier.

Alle zoogdieren die we kunnen waarnemen, geven we uiteraard in op de website van waarnemingen.be.

Praktisch:

Afspraak om 20 u op de Schroeilaan, nabij station Hoboken Polder.
Einde omstreeks 22.30 u.
Meebrengen: waterdicht schoeisel, warme kledij, een pillamp en 1 euro.

Wij zorgen voor een **verrassing!**

Dinsdag 18 oktober om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Opgelet: Vergadering op DINSdag !!!
Alle geïnteresseerden welkom!

Zaterdag 29 oktober om 19 u

Heksentocht in de Hobokense Polder Spookverhalen worden opgediept in een griezeltocht voor jong en oud

Een organisatie van Casa Louisa, met ondersteuning van de Wijkraad Polderstad en met medewerking van Natuurpunt Hobokense Polder

In groepjes van een 20-tal personen maak je een griezelige wandeling door de Hobokense Polder en word je verrast door spannende en leuke verhalen en vurige intermezzo's. Als afsluiter wacht je een lekker bord duivelse pieren, overgoten met een heuse heksensaus, bestrooid met gemalen teennagels van de weerwolf. Mmm...

Casa Louisa presenteert een professionele act die verwondert en ontroert, of ... een griezelact die iedereen de stuipen op het lijf jaagt.

Het begrip "heks"

Een heks is volgens het volksgeloof iemand, vaak een vrouw, die in contact treedt met boze machten, waardoor de heks mensen en dieren

kan betoveren en schade berekenen maar soms ook genezen. In het volksgeloof ligt de nadruk op het kwaadaardig handelen van de heks. Binnen het christendom werd mettertijd hekserij meer en meer in verband gebracht met aanbidding van de duivel.

Vrijwel alle culturen en religies kennen een begrip 'heks'. De omschrijving ervan loopt echter nogal uiteen; ook onder historici en antropologen bestaat geen algemeen aanvaarde definitie. Daarom is de vraag of heksen bestaan niet te beantwoorden.

Praktisch: Reservatie en vertrekpunt: Taverne De Schorre, Graspolderlaan 32 - 03/828 49 96

Ter plaatse betalen: 12 euro p/p

Weekend 12/13 november

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81 – 0486/82 68 22

Blauwe reigers in de Polder
Foto: Jan Rose

Voor verdere praktische afspraken: zie kalender 15/16 oktober

Zondag 13 november om 14.30 u

Geocachen in de Hobokense Polder

Leiding en info: Luk Smets, 03/289 73 66
luk.smets@telenet.be

Elders in Polder.blad kan je lezen over onze ervaringen met geocaching in ons natuurgebied. Om onze leden kennis te laten maken met deze moderne manier van natuurebeleving nodigen we jullie uit samen met ons op tocht te gaan. Wij zorgen voor een aantal draagbare GPS-toestellen. Heb je zelf een wandel- of fiets-GPS, breng die dan zeker mee. Na een kleine inleiding in GPS-gebruik en geocaching trekken we de natuur in.

Praktisch:

Afspraak om 14.30 u op de parking aan de Schroeilaan (ter hoogte van Hoboken Station).

Meebrengen: waterdicht schoeisel, warme kledij, papier en schrijfgerij en indien mogelijk: GPS-toestel. Einde omstreeks 17 u.

Graag inschrijven bij Luk Smets, ten laatste donderdag 10 november. Melden: eigen GPS: ja of neen

Dinsdag 15 november om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Opgelet: Vergadering op DINSdag !!!
Alle geïnteresseerden welkom!

Zaterdag 19 november om 9 u

Dag van de Natuur: Natuurbeheer in de Hobokense Polder met gratis soep en broodjes

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be (beheer) en Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be (picknick)

Dit weekend wordt in tientallen natuurgebieden aan natuurbeheer gedaan. Het is immers DAG VAN DE NATUUR.

Op die dag willen we in Hoboken zoveel mogelijk vrijwilligers betrekken bij het beheer van ons natuurgebied en ook aan de 'buitenwereld' het vrijwilligerswerk, de inzet van onze vrijwilligers het hele jaar rond, belichten.

Iedereen, jong of oud, man of vrouw, kan wel een werkje vinden naar maat. Dus zeker welkom !!!

Een greep uit de taken:

- maaien en maaisel afvoeren
- verwijderen van exoten

Praktisch: We starten om 9 uur aan de container, Schroeilaan (naast

firma Procap) Hoboken. Er wordt gewerkt van 9 tot 12 u en van 13 tot 16 u.

Tussen 12 en 13 u krijgt elke werker een lekkere **gratis picknick** aangeboden.

Om in te schatten wat we best voorzien voor de picknick, vragen we wel dat u zich **via mail of telefoon meldt bij Ria Thys**, en dit ten laatste vrijdag 18 november.

Meebrengen: werkkledij, stevige schoenen of laarzen, handschoenen.

Zaterdag 10 december

10 jaar Natuurpunt. Dat moet gevierd worden!

Natuurpunt wordt 10 jaar. Samen met jullie maken we er een uniek en onvergetelijk feest van! Omcirkel 10 december 2011 in je agenda want die dag mag jij niet ontbreken.

Verwacht alvast een mooie mix van muziek, show en uitzonderlijke anekdotes uit de oude (en minder oude) doos. Meer info vind je elders in dit Polder.blad.

Zondag 11 december om 8 u

Daguitstap: Wintervogels op Tholen

Gids: Luc Van Schoor, GSM 0494 33 63 09

Leiding: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

De meeste vogelexcursies naar Zeeland leiden naar bekende plaatsen als Prunjepolder, Brouwersdam en Oosterschelde.

Dichter bij huis zijn er echter ook zeer vogelrijke plekken die een bezoek meer dan waard zijn. Tholen is zo'n gebied. Wie het mooie eiland al bezocht heeft, weet wat je er zoal kan verwachten.

Zeggen de namen "Schakerloopolder", "Scherpenissepolder", "Van Haftenpolder", "Phillipsdam" en "Rammegors" u niets, dan is dit een uitgelezen moment voor een boeiende kennismaking.

De **Schakerloopolder**, aan de voet van de Oesterdam, is één van de oudste polders van Tholen. Het werd in 2005 tot een 40 ha groot natuurgebied ingericht met plas-sen, karrevelden en grasland. s Winters zitten er grote groepen ganzen en smienten.

De **Scherpenissepolder** maakt deel uit van het "plan Tureluur" en

Van Haftenpolder

is ingericht als natuurontwikkelingsgebied. Het 172 ha groot grondgebied grenst direct aan het nationaal park Oosterschelde waar het ook deel van uitmaakt.

Deze polder staat bij vele vogelaars hoog aangeschreven voor wat betreft de diversiteit aan vogelsoorten.

's Winters zit het gebied er vol met verschillende soorten ganzen.

De **Van Haftenpolder** is een graslandgebied dat grenst aan een schorregebied.

Langs de zuidkant werd op de plaats van de vroegere kreek een nieuwe geul uitgegraven die tal van vogels aantrekt, waaronder troepen brandganzen.

Het **Rammegors** is een voormalig slip depots van de Oosterschelde dat ontstond door de aanleg van het Schelde-Rijn kanaal. Het is nu een gevarieerd reservaat met de voormalige resten van schorren, slikken, struikzones en een grote kreek. Er is altijd wat te beleven op vogelgebied ... reken maar !

De **Phillipsdam** is een onderdeel van de deltawerken die in 1987 klaar was. Door de aanleg van de dam tussen de Oosterschelde en Volkerak is het landschap eromheen sterk veranderd. Het ondiepe water en de eilanden lokken heel wat watervogels, van steltlopers tot ganzen.

Brandganzen in de vlucht

Mochten we, ondanks de opwarming van de aarde, vandaag toch nog eens een echte ouderwetse vriesdag meemaken, dan zullen ongetwijfeld heel wat wintergasten van de partij zijn (ganzen, eenden, steltlopers, roofvogels), en wie weet zit daar ook een verrassing bij ...

Leg alvast verrekijker en telescoop klaar, want op de plaatsen waar Luc ons brengt, zullen ze gegarandeerd van pas komen. Tussendoor zorgen we voor een gezellig café waar voor de liefhebbers een warme kom soep klaar staat. Zorg dat je erbij bent en geniet mee van deze vogelrijke tocht.

Praktisch:

We vertrekken om 8 u aan de Kioskplaats. Het einde is voorzien omstreeks 17 u ter plaatse.

Ga je mee? Geef even een seintje - ten laatste vrijdag 9 december - aan Ria Thys. Zo weten we hoeveel auto's we moeten voorzien om de tocht langs de verschillende gebieden te maken.

We rijden kostendelend samen aan 5 eurocent/km per persoon.

Mee te nemen : picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, stevig schoeisel en bij regenweer, laarzen

Zaterdag 11 december om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens , 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

Voor meer info: zie kalender 9 oktober

Weekend 17/18 december

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81 – 0486/82 68 22

Voor verdere praktische afspraken: zie kalender 15/16 oktober

Dinsdag 20 december om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

*Kokmeeuwen
Foto: Wim De Kelver*

Vogeltrektellingen op de Scheldedijk! Maak het eens mee !

Gedurende een zestal weken zullen Luc Van Schoor en zijn medetellers nagaan hoeveel vogels er langs de Schelde naar het zuiden trekken op zoek naar beter weer, maar vooral naar voedsel. Uit ervaring weten we dat bij geschikte weersomstandigheden vele honderden vogels van verschillende pluimage passeren, een spectaculaire ervaring.

De trektellingen starten dit jaar op zaterdag 24 september en lopen door tot zondag 30 oktober.

Om een idee te krijgen van vroegere resultaten, kan je een kijkje gaan nemen op onze eigen website www.hobokensepolder.be - Projecten - Trektellen

Of neem even het Polder.blad januari 2011 ter hand. Daarin vind je een prachtig en uitgebreid overzicht van vorig herfstseizoen.

Luc komt bij "goed trekweer" soms ogen tekort om de langsttrekkende vogels te kunnen waarnemen. En bovendien moeten al die aantallen en soorten genoteerd worden, dus een "notulist" is eveneens een enorme meerwaarde. En het is ook allemaal veel gezelliger als je dit met enkelen kan aanvatten. Zoveel redenen om Luc zeker eens (of meermaals) te vergezellen. Bij 'goede trek' gebeuren de tellingen heel de tijd op de Scheldedijk of in de Graspolder op dezelfde plek. Bij 'mindere trek' gaan

onze tellers al wandelend zoeken naar de trekvogels die even in de Hobokense Polder vertoeven.

Praktisch: Wil je deelnemen? Contacteer dan daags voordien (liefst 's avonds voor 22 u) even Luc Van Schoor, 0494/33 63 09. Geregeld stuurt Luc een tussentijdse evaluatie via email. Wil je graag mee geïnformeerd worden, vraag het hem via mail: luc.vanschoor@scarlet.be. **Meebrengen** naar de tellingen: verrekijker, eventueel telescoop, (zeer) warme kledij, ook als het niet zo koud lijkt. Als de weersomstandigheden meezitten, sta je toch enige uren op de Scheldedijk. Dan krijg je zelfs koude voeten bij 10°C!; eventueel warme drank en een knabbel.

Hoe bereik je de telpost? Er zijn meerdere mogelijkheden:

- Parkeren aan einde Scheldelei, trappen omhoog en kasseiweg naar rechts volgen tot je aan de Schelde komt.
- Parkeren op Petroleum Zuid op einde Benzineweg en korte wandeling via de Scheldedijk tot aan de telpost.
- Voor wie het tellen wil combineren met een wandeling: parkeren op de Schroeilaan. Aardgaswandeling volgen doorheen de Polder en zo kom je automatisch aan de Scheldedijk. Nadien kan je je wandeling op het Aardgaswandelpad gewoon verderzetten (wandeling = 7,5 km)

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel Hobobikes BVBA, Kapelstraat 137 2660 Hoboken Tel. 03/ 827 58 47
BVBA Javebo, J. Stormstraat 29 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05
Verzekeringen en beleggingen Alert N.V., Kioskplaats 60 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50
Victor Van den Eede en Zonen, Houthandel, Oudestraat 101 2660 Hoboken Tel. 03/827 56 84
Verzekeringkantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48
Uurwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81/83 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12
Beenhouwerij Van Der Keere, Kapelstraat 39 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01
Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelsstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90
Firma Procap, Plastiëken dopjes, Schroeilaan 15 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00
Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96
Aan tafel BVBA, Fried Denayer, Pierre Van Den Eedenstraat 47 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28
Meys Electro, Cuyllitsstraat 17/19, 2018 Antwerpen Tel.03/237 65 66
Bacob/Dexia Bank, Kioskplaats 62 2660 Hoboken Tel. 03/827 51 53

Te koop!

Natuur.kalender 2012 en wenskaarten

Het hebbedingetje van de natuur-liefhebbers is er weer: onze **natuur.kalender!** In 2012 trakteren we je op dertien verrassende natuurbeelden van de beste fotografen van Vilda Photo. De kalender heeft 13 recto-verso bladen (cover en 12 maanden). Op de rectozijde wordt telkens een foto afgedrukt, de versozijde bestaat uit de kalendergegevens. De bladen zijn aan elkaar gehecht met een wire-o-systeem, er is één bevestigingsgaatje voorzien. Het gesloten formaat is 33,5 cm x 23 cm, het open formaat is 33,5 cm x 46 cm. Verkoopprijs **9 euro**.

Ook zijn nog **wenskaarten** te verkrijgen. Er zijn twee aparte sets met vijf verschillende foto's en ze worden per

vijf met een omslag aangeboden. Zij bevatten geen jaartal, dus kan je ze een jaar later ook nog verzenden. De wenskaarten zijn geplooid kaartjes, op de voorzijde een kalenderfoto, op de achterzijde summere informatie over de foto en de vereniging. Het gesloten formaat is een A6, met bijpassende omslag.

De verkoopprijs is **5 euro** per set. Te bestellen door storting op rekening 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder vzw. Gratis levering, voor zover je woonachtig bent in ons werkingsgebied (postnummer 2660 of 2020). Ga even naar www.hobokensepolder.be om de foto's in kleur te bewonderen.

Uit welke boom ben jij gevallen?

4 februari tot 8 februari

**Populier
(De onzekerheid)**

- **Ziet er erg decoratief uit**
- **Niet erg zelfverzekerd**
- **Alleen dapper als het nodig is**
- **Heeft welwillendheid en plezierige omgeving nodig**
- **Erg kieskeurig**
- **Vaak eenzaam**
- **Grote vijandigheid**
- **Artistieke aard**
- **Kan goed organiseren**
- **Neigt naar filosofie**
- **Betrouwbaar in elke situatie**
- **Neemt het partnerschap serieus**

Ook nog te koop: leuk voor een verjaardag of als kleine kerst attentie.

Onze Creatieve werkgroep ontwierp ter gelegenheid van de magische bomendag een boshoroscoop.

U kan uw **geplastificeerde en persoonlijke boshoroscoop** gebruiken als bladwijzer.

Afhankelijk van uw geboortedatum hoort er bij u een bepaalde boom en worden er u eigenschappen toegedicht. We verkopen deze kleurrijke boshoroscopen aan **1,50 euro/stuk (verzending inbegrepen)**.

Interesse? Stort 1,5 euro op onze rekening (zie blz 30) met vermelding "boshoroscoop" + uw geboortemaand en -dag.

Natuur onder de kerstboom!

Ben je op zoek naar een prijsbewust kerst- of nieuwjaarsgeschenk ... dan hebben wij een schitterend aanbod. Schenk jezelf of diegene om wie je geeft een unieke wandel- en fietsgids doorheen 33 natuurgebieden, een prachtige CD met vogelgeluiden en een jaar lang een abonnement op Vlaanderens meest gelezen natuurtijdschrift, en dit voor de prijs van 24 euro. Hoe? Je kan dit alles en nog veel meer schenken door een lidmaatschap

van Natuurpunt cadeau te doen. We brengen het geschenk-pakket graag bij jou thuis (binnen postnummers 2660 en 2020). Gewoon een mailtje sturen met jouw adresgegevens naar info@hobokensepolder.be volstaat.

Een nieuwe stal in de Hobokense Polder ?

Deze zomer hielpen onze Goudklompjes aan de opbouw van een stal in de Hobokense Polder. We hadden reeds de Arcerie als stal ingericht. Hebben onze winterharde runderen en paarden dan zulke behoefte aan schuilplaatsen?

De nieuwe stal maakt deel uit van een onderzoekproject. We willen net te weten komen wat de schuilbehoeften van de runderen zijn. Bestaat er een relatie tussen de weersomstandigheden en de bezoeken van de dieren aan het schuilhok?

PASTRESS

Dit onderzoek wordt gedaan door het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) en heet "PASTRESS: Onderzoek naar de preventie van hitte- en/of koudestress bij dieren die op de weide worden gehouden." Er bestaat discussie of ongunstige weersomstandigheden

in een gematigd klimaat als in België vaak genoeg voorkomen en extreem genoeg zijn om een probleem te vormen voor het welzijn, de productiviteit en de vruchtbaarheid van het dier.

Daarom wil het PASTRESS project

1. een aantal wetenschappelijk onderbouwde criteria definiëren voor de evaluatie van het welzijn van runderen die op de weide worden gehouden (in relatie tot hitte- en koudestress).
2. op basis van welzijns- en productie-argumenten advies kunnen geven i.v.m. voorziening van natuurlijke en/of artificiële beschutting tegen ongunstige weersomstandigheden, voor rundvee.

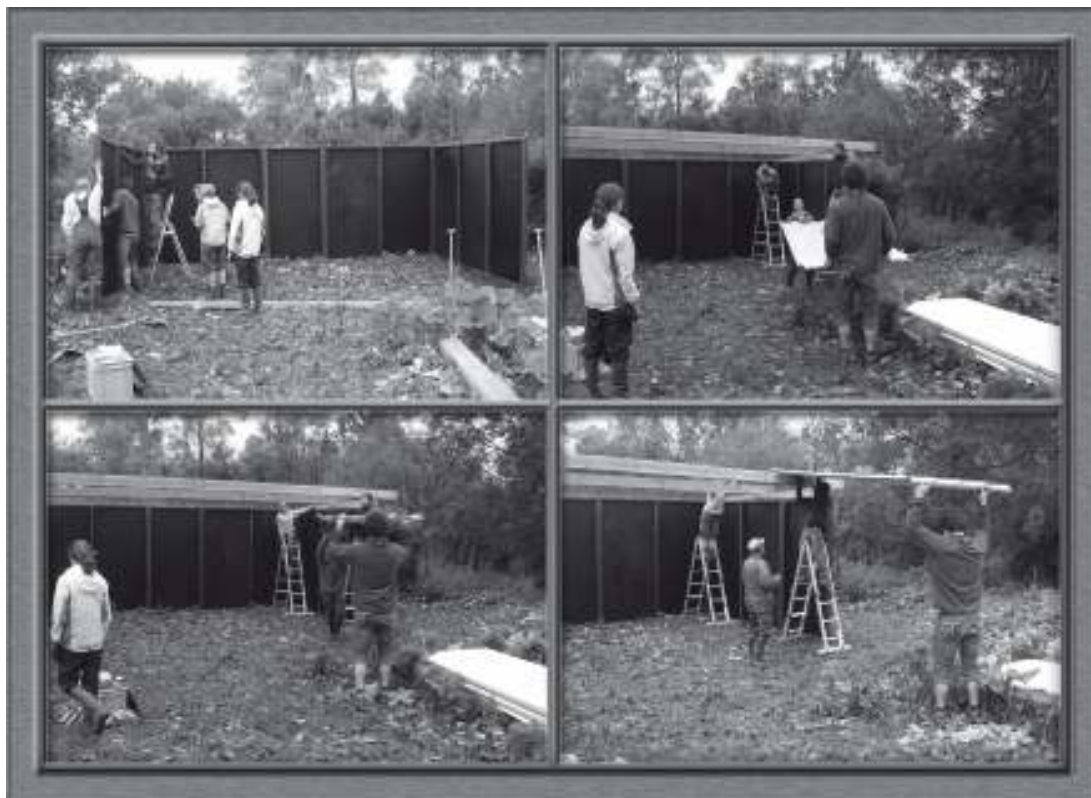
Begraasde natuurgebieden

Natuurpunt neemt deel aan een onderdeel van het onderzoek, namelijk "Het gebruik van schuilmogelijkheden in begraasde natuurgebieden".

Om de ontwikkeling van vegetatie in natuurgebieden te sturen, worden vaak runderen ingezet voor begrazingsbeheer. Hoewel de ingezette rassen verondersteld worden om al op jonge leeftijd voldoende weer-

stand te hebben tegen aversieve weersomstandigheden (extreme kou, sneeuw, regen en hitte) en hoewel er in de meeste natuurgebieden veel natuurlijke beschuttingsmogelijkheden zijn, krijgen natuurverenigingen en overheden regelmatig vragen van bezorgde burgers over het welzijn van deze dieren. Ook daarom zou het interessant zijn om de vraag of deze runderen al dan niet nood hebben aan beschutting, op een wetenschappelijk onderbouwde manier te kunnen beantwoorden.

In Vlaanderen zet Natuurpunt in verschillende gebieden jaarrond runderen in (met uitzondering van het EnameBos zijn dit steeds Gallows). Met medewerking van Natuurpunt en de lokale conservatoren/werkgroepen zal in twee opeenvolgende jaren (2011 tot 2013) worden gepeild naar de invloed van weersomstandigheden en dierkenmerken op het gebruik van verschillende types van beschutting (natuurlijke beschutting door vegetatie en schuilhokken) tegen ongunstige weersomstandigheden bij runderen in 10 gebieden in totaal, waaronder dus de Hobokense Polder.

Er zullen data worden verzameld gedurende twee opeenvolgende zomers en winters, om de kans op voldoende variatie in weersomstandigheden te verhogen. Eén rund wordt voorzien van een GPS-zender, die een quasi-continue registratie zal geven van de posities van het dier. Deze posities zullen naar een webserver gezonden worden en zo kunnen bekeken worden op het ILVO. Ze zullen dan op digitale kaarten geplotted worden, zodat we kunnen bepalen welke schuilmogelijkheden wanneer gebruikt werden. In elk natuurgebied zal ook een mobiel weerstation op

een open plek geplaatst worden, om microklimatologische data te verzamelen op hetzelfde moment dat er GPS locaties worden verzameld. Op basis hiervan zullen verschillende klimaatindices worden berekend - onder andere de nieuw ontwikkelde index - die dan gecorreleerd zullen worden aan het gebruik van de verschillende vormen van beschutting.

Meer info vind je op de website van ILVO: <http://www.ilvo.vlaanderen.be/NL/Onderzoek/Veehouderijdierenwelzijn/Rundveehouderij/PASTRESS/tabid/5139/language/nl-NL/Default.aspx>

Nieuwtjes en vragen van onze Goudklompjes ...

Wie heeft er foto's van 5 à 10 jaar geleden in zijn/haar bezit van onderstaande werkplekken?

We zouden die plekken graag met foto's van nu vergelijken.

En de resultaten mag u zeker in komende Polderbladen verwachten.

- Broekskot zuid (veldje naast kijkhut
- Broekskot noord

- Wandelweg Zeggeveld
- Oude spoorweg
- Zeven Eiken
- Hoogveld
- Vergeten end
- Oude verbindingsweg
- Barberven
- Gewonnen veld
- Bafortveld

- Siblo veld
- Reigershoek

Foto's graag opsturen (digitaal of afdruk) naar de redactie van Polderblad: [ria.thys@telenet](mailto:ria.thys@telenet.be) of Smets-Thys, J. Kennedylaan 22 2630 Aartselaar
Bedankt alvast!

Eind april, begin mei kreeg **onze Michel (specialist boomzager van de GKL's)** een ongeval.

Buiten de kneuzingen en blauwe plekken was vooral de linkerschouder flink geraakt. Na testen en operatie is Michel nu aan de beterhand.

Verschillende GKL's gingen al op bezoek bij Michel met de nodige natjes en droogjes.

Ook het bestuur liet een lekkere fles bezorgen.

Dit werd door Michel erg geapprecieerd en hij kwam al tweemaal te voet naar de werkzaamheden kijken, telkens met een "natje" om alles bij te praten.

Het bestuur en natuurlijk alle GKL's wensen jou een snel herstel toe, Michel, zodat jij er samen met de GKL's terug kan invliegen. hoewel! De bomen hebben het nog nooit zo rustig gehad (grapje). Tot gauw Michel.

Roger Desmedt
Voor bestuur en GKL's

Kom jij de Goudklompjes ondersteunen?

Wie wil het prachtige natuurgebied mee helpen onderhouden?
Heb je enkele dinsdagen tijd ?
Kom dan een handje toesteken bij de Goudklompjes.
Bij ons komen toevallige vrijwilligers, scholen, ... helpen.
Voel je het al kriebelen ? Goed zo, lees dan verder !

De Goudklompjes zoeken dynamische vrijwillige medewerkers die bereid zijn om:

- te werken in de prachtige natuur van de Hobokense Polder
- te werken met een groep vrienden van alle leeftijden, maar jong van hart
- te werken samen met mannen en vrouwen, die ook hun mannetje kunnen staan
- te werken in een sfeer van "als het niet af is vandaag, doen we volgende keer verder"

De Goudklompjes werken elke WOENSDAG vanaf 9.30 u tot ongeveer 14 u.

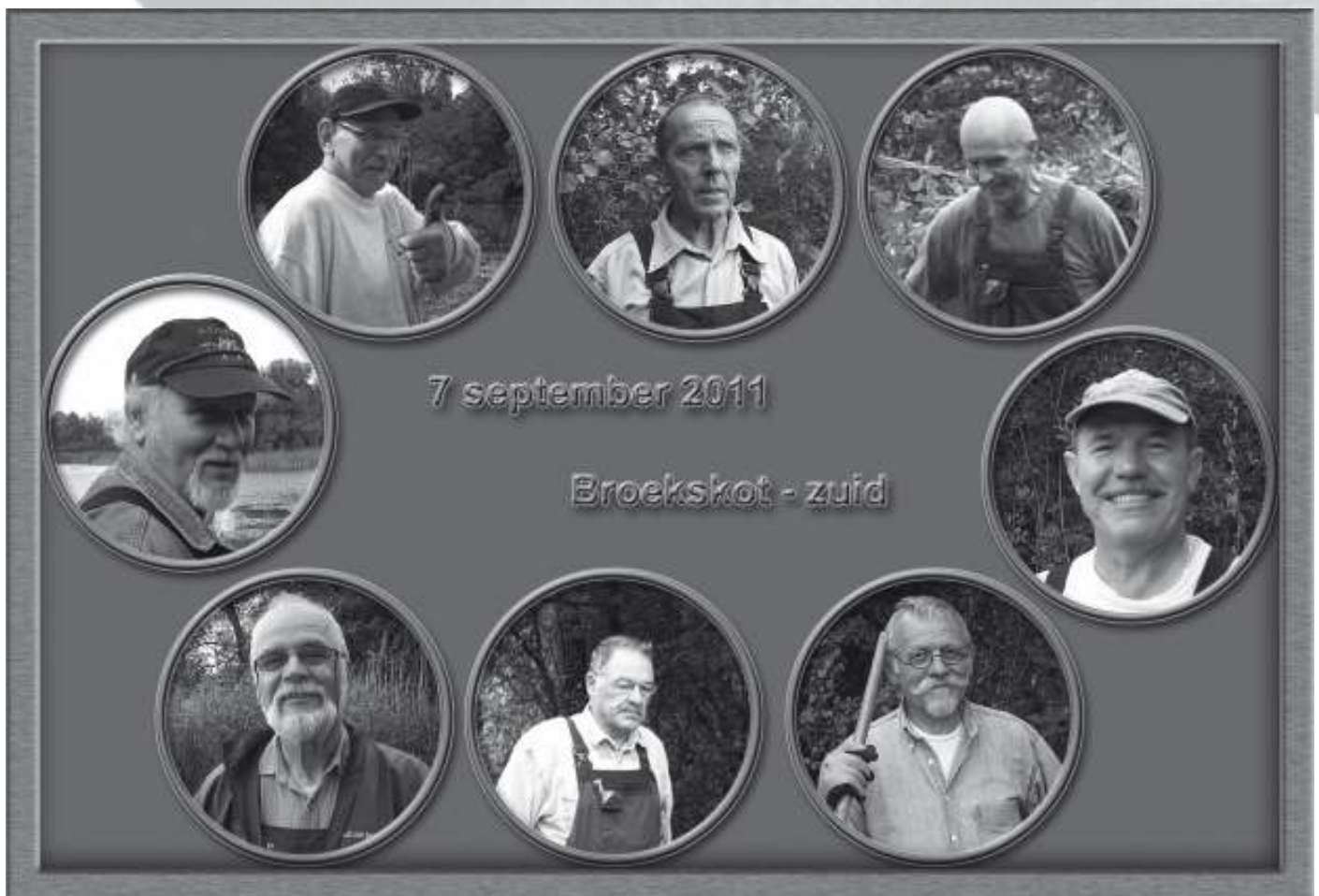
De werkzaamheden omvatten:

- maaien en onderhouden van wandelpaden
- maaien van ruimtes voor de fauna en flora
- onderhouden van grachten

Hiervoor beschikken we over het nodige materiaal zoals maaibalk, bosmaaiers, boomzagen, elektriciteitsgroep, ...

Dus ik weet dat je nu contact gaat opnemen met

- Gilbert Van de Velde, tel 03 825 12 75 - gilbert0vandevelde@gmail.com
- André Van Langenhove, tel 0486 82 68 22 - andre.van.langenhove@base.be
- Via <http://wijvandepolder.be/goudklompjes.php>

Acht van onze enthousiaste en welgemutste Goudklompen
Collage: Paul Van den Broecke

Vandalisme in de Hobokense Polder !

Roger Desmedt

Vaak wordt de Hobokense Polder geplaagd door vandalen en andere onverlaten, die het leuk vinden om het werk van velen (meestal vrijwilligers) te besmeuren, te vernielen, af te breken en ook soms in brand te steken, ...

Enkele voorbeelden uit afgelopen jaar:

- de accerie werd gebruikt als fuiflokaal ! (met afval tot gevolg)
- de kijkhut diende als slaapplek voor een dakloze (schrikken voor vroege kijklustigen)
- wandelpadpaaltjes werden uitgerukt en weggeworpen !
- voederpaal werd afgebroken en in het water gegooid
- de kijkhut werd besmeurd, muren en dak werden beschadigd, er werd een brandje gesticht
- afsluitpalen werden uit de grond gerukt
- boomstammen en zwerfhout wordt in de verschillende grachten gegooid
- een pitbull werd losgelaten op de pas geboren stier
- kindjes worden soms op paarden en koeien gezet, wat steeds een risico op ongeval inhoudt
- veel wandelaars klagen over loslopende honden

- het infopaneel aan het kijkpunt werd vernield

Gaan we nu lijdzaam blijven toezien hoe enkelingen dit waardevol natuurgebied - de soms enige recreatieplaats van velen - blijven verminken of onleefbaar maken?

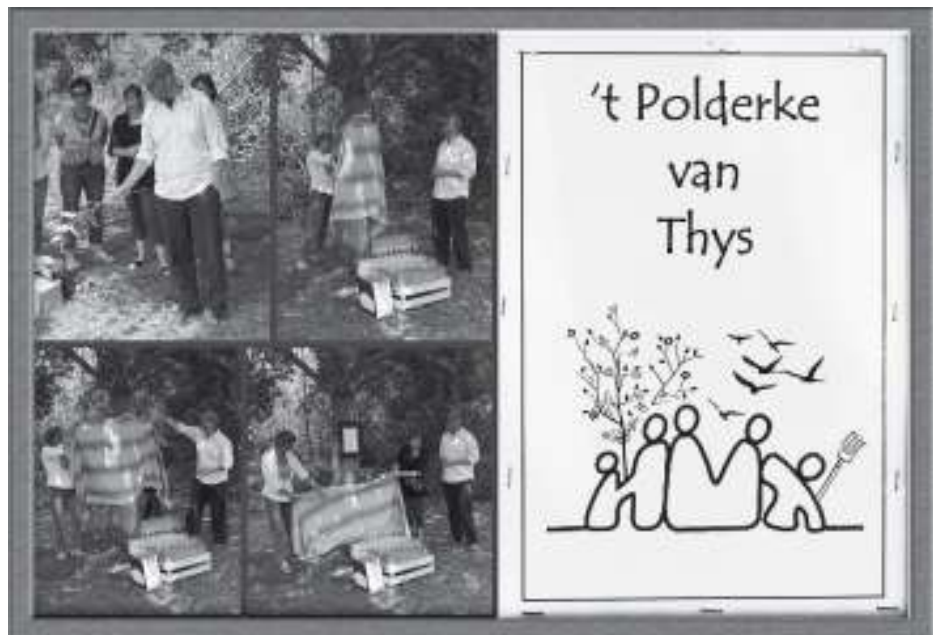
Of gaan we met ons allen nu ook eens wat alerter zijn en telkens we iets opmerken het ook **melden aan de politie**?

Het gratis nummer van de "blauwe lijn" is: **0800/123 12 of blauwe-**

lijn@politie.antwerpen.be. Tijdens de kantooruren (9 tot 16 u) bel je het wijkcentrum (WIK) die dan uw wijkteam inschakelen: **zuid.wijkwerking@politie.antwerpen.be - 03/820 58 41**

Doe je een aangifte, meldt dit dan ook even aan conservator Wim Mertens, 0499/58 99 16 of voorzitter Danny Jonckheere, 0478/33 24 27

Aarzel niet. Hoe meer klachten, hoe groter de kans dat het probleem serieus wordt genomen.

Op 30 juni werd het werkveld 't Polderke van Thys, dat door de schoolkinderen van Hofke van Thys zal beheerd worden, feestelijk ingehuldigd met een onthulling van een bord en een lekker drankje.

Drie nieuwe Goudklompjes kwamen de voorbije maanden onze fantastische woensdagploeg vervoegen.

John Knight op 18 mei, **Chris Verschuere**n op 17 augustus en **Gilbert Peeters** op 14 september. Welkom, heren. We zijn ervan overtuigd dat jullie een meer dan verdienstelijke bijdrage leveren aan het natuurbeheer van onze mooie Polder en we weten dat jullie ook zullen genieten van de prettige sfeer binnen de ploeg. Nieuwe kandidaten zijn zeker nog welkom, zoals je uit naaststaande vraag van onze Goudklompjes kan opmaken.

Ook leuk om melden is dat in het schooljaar 2011-2012 **drie scholen** op vrij regelmatige basis mee het natuurbeheer zullen komen ondersteunen.

- SIBLO, al lange tijd onze vaste klant - zij hebben trouwens een eigen veld dat zij beheren, het SIBLOveld - zal zo maar eventjes 19 woensdagen komen werken.
- Het Hofke van Thys komt 3 woensdagen met één klas hun eigen "t Polderke van Thys" onderhouden dit schooljaar.
- Nieuweling is de Basisschool "Het Kompas". Zij komt 2 donderdagen met twee klassen werken/wandelen van 9 tot 15 u.

Bravo, scholen !

Geocaching in de Hobokense Polder

Luk Smets

Op onze vakanties hebben Ria en ik al verschillende keren naar geocaches gezocht. Alhoewel we er geen hoofddoel van maken, geeft het wel een meerwaarde aan onze tochten. Dikwijls geven die caches wat extra toeristische informatie en brengen ze je op mooie plekjes, die anders aan de aandacht zouden ontsnappen. We wisten dat er ook in ons eigen natuurgebied enkele

Wat is geocaching?

Geocaching is een hightech schat-jacht die over de hele wereld wordt gespeeld door avonturiers met GPS-apparaten.

Iemand verstopt ergens een waterdichte doos, met daarin een logboek en een aantal voorwerpen. Met een hand-GPS bepaalt hij de precieze coördinaten van de schuilplaats. Vervolgens publiceert hij die op het internet: www.geocaching.com.

Andere mensen lezen op de Geocache-website die coördinaten en kunnen dan op zoek gaan naar de "cache" (schat). Vinden ze hem, dan schrijven ze hun bevindingen over de tocht neer in het logboek en mogen ze uit de doos een voorwerp nemen, maar ze moeten er ook weer één bijplaatsen.

Zo verandert de inhoud van de schat voortdurend. Ook op de site kan je je vondst loggen en zo een stand bijhouden van het aantal caches die je reeds vond.

Het plezierige aan geocaching is dat diegene die de schat verstopte, u laat kennis maken met mooie plaatsen: natuurgebieden, bezienswaardigheden, enz., die u anders misschien nooit zou ontdekken.

Caches zijn er in alle formaten, gaande van een filmdoosje (micro-cache) over een brooddoos tot een heuse kist.

Er is ook een Nederlandstalige site www.geocaching.be met veel uitleg hoe je eraan moet beginnen.

verstopt zaten. Tijd dus om eens na te gaan welke meerwaarde deze geven voor de bezoeker.

We kozen meteen voor een Multicache. Hier moet je via verschillende tussenpunten en vragen de uiteindelijke cache vinden. Thuis laden we de waypoints op onze Garmin Oregon. We hebben een gratis abonnement bij Geocaching.com. Daarmee kan je enkel de basisgegevens op je GPS opladen. Wil je meer, moet je een premium abonnement nemen, wat 30 \$ per jaar kost. Maar dat is niet nodig. Een afdruk op papier is ook handig. De geocache draagt de toepasselijke naam "De Hobokense Polder" en nummer GCG82K. De tekst waarschuwt ons al meteen voor aangepast schoeisel en raadt muggenmelk aan. Verder geeft hij wat algemene info over de Hobokense Polder. Voor nog meer info wordt naar onze website verwezen. Mooi zo!

De startplaats is aan het oude bord aan de Schroellaan. En meteen merken we al een probleem dat cacheleggers ondervinden. Hier moeten we weten hoe groot het natuurgebied is in ha. Maar het bord is er niet meer. Er zijn immers nieuwe bordes, echter niet op deze plaats. De cachelegger heeft dit opgelost met een tag, een metalen plaatje met het antwoord. Mooier zou zijn dat hij het startpunt aan het nieuwe bord een 200 m meer naar links zou nemen. Misschien wordt dit nog wel eens aangepast?

De GPS brengt ons naar de volgende waypoints. We belanden op mooie plekjes in de Hobokense Polder. We vertellen je het traject niet. Dat moet je zelf of met ons eens uitproberen. Op elk stoppunt lossen we een vraag op. Sommige zijn ludiek, zoals "Danny en Renata hielden hier van elkaar in januari 2003. De hoeveelste dag precies?". Maar ook hier weer een probleempje.

Geocache gevonden in Groningen

Onze ijverige Goudklompjes hebben onbewust de te zoeken inscriptie onzichtbaar gemaakt, zodat ook hier weer het antwoord eenvoudig op een aluminium plaatje staat. De plaatser zou toch voordeel moeten hebben als hij de beheerders op de hoogte had gebracht!

Soorten geocaches

Traditionele cache

De originele geocache bestaat uit minimaal een container en een logboek.

De coördinaten die worden vermeld op de websitepagina van de cache geven de exacte locatie van de cache aan.

Multicache

Een multicache heeft twee of meer locaties. Hints die je vindt op één locatie, leiden naar de volgende en uiteindelijk naar de eigenlijke cache.

Mysterie- of puzzelcache

Deze kunnen ingewikkelde puzzels hebben, die je eerst moet oplossen om de coördinaten van de cache te bepalen.

Het resultaat van alle vragen geeft ons een reeks getallen, waar we weer enkele berekeningen moeten meedoen. Uiteindelijk levert ons dit de coördinaten op van de uiteindelijke cache. Na wat zoeken vinden we een kistje. In het gebruikelijke logboek schrijven we datum, uur, onze naam en een dankwoordje. Het kistje bevat ook enkele speeltjes. We nemen er één uit en vervangen dat door een ander voorwerp. Dit is één der leuke dingen voor kinderen. Laat ze speuren. Wie de schat vindt, mag er iets uitnemen. Maar steek er steeds iets anders in van dezelfde waarde.

Thuis gekomen zoeken we de cache terug op geocaching.com en registreren we onze vondst met een dankwoordje aan de legger. We merken dat deze al 244 keer gevonden is.

Zin in geocachetocht? Zie Kalender op zondag 13 november!

Geocaching in de natuur ?

Geocaching is een nieuwe vrijetijdsbesteding, die mensen opnieuw in contact brengt met natuur en bos. Uit de logs blijkt dat bezoekers de locaties in de natuur weten te waarderen en er plezier aan beleven. Het geeft een gevoel van vrijheid en zin naar avontuur.

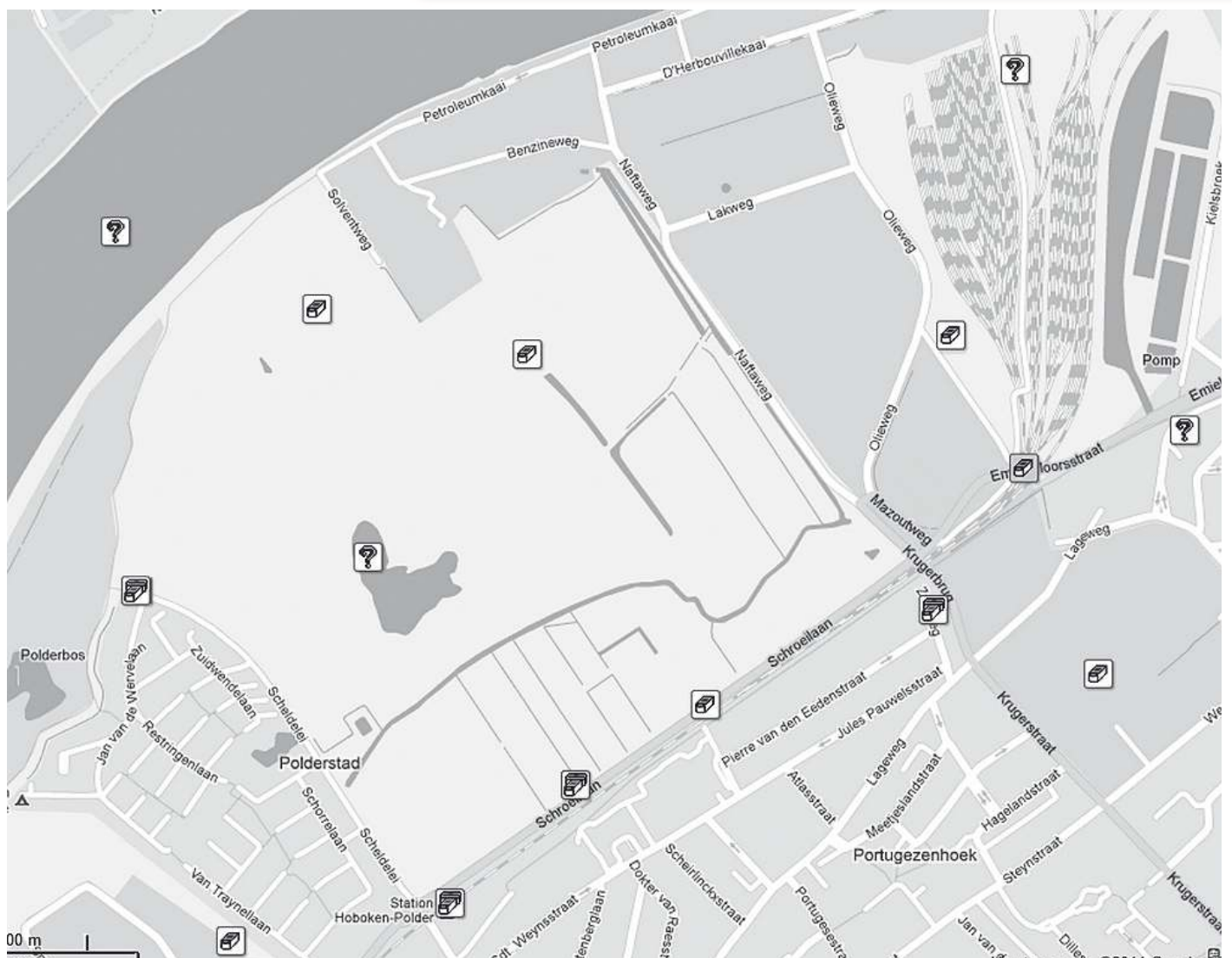
Geocaching is voor de terreinbeheerder ook een aantrekkelijk gegeven, want deze doelgroep heeft geen behoefte aan een degelijke infrastructuur of bewegwijzering, zodat de beheerkosten minimaal zijn.

Hoewel geocaching geen effect hoeft te hebben op het beheer van terreinen, zal in een aantal gevallen de omgeving van de cache grondig worden afgezocht. Dit is vooral het geval als de nauwkeurigheid van de GPS terugloopt door weersomstandigheden of een dicht bladerdek. Ook kan de aanwezigheid van de vinder voor

verstoring zorgen in broedseizoen of op een pleisterplaats voor wintergasten.

Zelden worden afspraken gemaakt tussen plaatsers van een cache en terreinbeheerders. In overleg met de natuursector bepaalt Geocaching.be dat caches enkel mogen geplaatst worden op openbaar toegankelijke plaatsen en maximum 3 m buiten het wandelpad. Het is voor de plaatsers steeds aangeraden de beheerder op de hoogte te stellen.

Waarnemingen in de regio

1 juni - 31 augustus 2011

Wim Mertens

Dit jaar kwam de zomer in april en mei. Juli en augustus zullen zeker niet herinnerd worden als de zonnigste of heetste maanden van de laatste jaren, wel integendeel. Dit weerspiegelt zich in het aantal waarnemingen op **waarnemingen.be**. Daar waar de zomerse lente goed was voor meer dan drieduizend waarnemingen, leverde de herfstachtige zomer "amper" duizend waarnemingen op. Dit is wel nog steeds een veelvoud van het aantal waarnemingen dat ik enkele jaren geleden, in de "pre-waarnemingen.be-periode", te verwerken kreeg. Eind juni leek alles erop te wijzen dat de plassen in de Polder volledig droog zouden komen te staan ... eind augustus stonden ze terug helemaal vol. Het belooft opnieuw een natte winter te worden in de Hobokense Polder.

Het Broekskot onderging dit jaar een ware metamorfose. In de loop van vorig jaar schoot er her en der **grote lisdodde** op en op enkele plaatse ook **riet**. In de lente en de zomer groeiden deze planten uit en bedekten een grote oppervlakte van de plas met een uitbundige moerasvegetatie. Hierdoor kreeg de vijver terug min of meer het uitzicht van 30 jaar geleden. Dit betekent dat het negatieve effect van de karpers die er in de jaren '80 zijn uitgezet ein-

delijk van de baan is. Enkele snoekjes die we in het verleden hebben uitgezet, zijn momenteel uitgegroeid tot volwassen dieren die de hoeveelheid jonge witvis (waaronder karpers) in bedwang houden. Daardoor wordt de bodem niet meer omgewoeld en kunnen water- en moerasplanten opnieuw groeien. Op de plas verscheen dit jaar trouwens een nieuwe waterplant, het **veelwortelig kroos** (WM). De snoeken zijn ondertussen zo groot dat ze wel eens een klein

vogeltje lusten. Pierre Nowosad was getuige van de doodstrijd van een jonge waterhoen in de muil van een snoek en legde dit schouwspel vast in een video (http://www.hobokensepolder.be/fotogalerij/video/Snoek_waterhoen.html). Deze ontwikkeling heeft wel enkele praktische gevolgen. Vanuit de kijkhut heb je nu geen uitzicht meer over de volledige plas. Maar met een beetje geduld zie je vast en zeker nog dezelfde vogels als vroeger, vogels die nu veel meer schuilmogelijkheden hebben. Af en toe zullen we door maaien en plaggen wel moeten ingrijpen om een minimum uitzicht vanuit de kijkhut te verzekeren en het volledig dichtgroeien en verlanden van de plas te voorkomen.

Ook op het Rallegat voltrok zich een opvallend fenomeen. Een andere drijvende waterplant, de **grote kroosvaren**, groeide in juni explosief uit. Dit plantje is aanvankelijk groen maar verkleurt op termijn roodachtig. De dikke, drijvende, roodgroene mat verdween grotendeels toen de plas begin juli dreigde uit te drogen. Nadien vulde de plas zich opnieuw en was er terug plaats voor andere waterplanten. In augustus bloeide het **aarvederkruid** massaal en dook

Koninginnepage
Foto - Toon Verbruggen

Rode ogentroost
Sien Van Looveren

de **kikkerbeet** opnieuw op (WM). Ook elders in de afdeling werd een zeldzame waterplant ontdekt. In de vijver van het kasteel Middelheim stond in juli massaal **stomp fonteinkruid** (WM).

In een heel ander milieu, op het voormalig stort, dook nog een nieuwe soort voor de Polder op: **rond wintergroen**. Dit is een in Vlaanderen erg zeldzame soort die vooral op humusrijke en wisselend vochtige plekken in de duinen voorkomt. In het binnenland vestigen ze zich in kunstmatig ontstane (kruip) wilgen- en berkenbosjes in zandgroeves en dergelijke. De vindplaats in de Polder is een gekapt droog berkenbos op opgehoogde bodem. Net als bij orchideeën worden de zeer kleine zaadjes van wintergroen door de wind over grote afstanden verplaatst. De wortels van volwassen wintergroenplanten leven steeds in symbiose met een schimmel, een zogenaamde mycorrizaschimmel, die stikstof levert aan de plant. Of deze schimmel ook een rol speelt bij de kieming van de zaadjes, die geen reservevoedsel bevatten, is nog niet geweten. Bij orchideeën is dat in elk geval zo.

De Plantwerkgroep van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen onderzocht de geluidsberm van de Krijgsbaan ter hoogte van het Schoonselhof en vond er een aantal leuke soorten:

o.a. **grote pimpernel**, **steen-anjer**, **wilde marjolein** en **geel walstro**. Wilde marjolein breidt zich in de Hobokense Polder verder uit in de buurt van het KIJK.punt. Hier komen nog andere zeldzame soorten in grote aantallen voor zoals **middelste ganzerik** en **rode ogen-troost** (WM).

Deze zomer zorgde Joachim

Pintens voor het merendeel van de 150 nachtvlinderwaarnemingen met 71 soorten zonder echt zeldzame. Bij de dagvlinders is er een onzekere waarneming van **zwart dikkopje** (TV). Dit vlindertje werd voordien nog maar een enkele keer in Hoboken gezien. Leuk zijn ook enkele waarnemingen van **kleine vuurvliinder** (TV), **kleine vos** (JP, TV), **koninginpage** (JD), **oranje zandoogje** (DJ, MW, WM), **eikenpage** (TV) en **bruin blauwtje** (vlinderexcursie).

Bij de libellen werd een nieuwe soort voor de Hobokense Polder ontdekt: de **blauwe breedscheenjuffer** (LJ). Dit is een algemene soort in Vlaan-

deren die bijvoorbeeld ook voorkomt op Fort VIII en het Schoonselhof. De **zwerfende pantserjuffer** is een zuidelijke soort die wel zeldzaam is in Vlaanderen, maar al jaren zeer gewoon is in de Polder (JP, JVDB, SL, WM). Je herkent deze juffer aan zijn metaalgroene kleur, vleugels die in rust half open worden gehouden en een vooral het tweekleurig pterostigma (het vlekje vooraan in de vleugels).

Op het vogelfront was het relatief stil. Foeragerende **aalscholvers** werden gezien op de plas van Polderstad (GB), op de Leigracht langs de Naftaweg (DJ) en op Fort VIII (JP). In juni kon je hele families **dodaars** bewonderen op het Rallegat (DJ, JP). Op het Broekskot werd **berg-eend** gezien tot begin juni (AVL), **krakeend** (tot 50 ex.) werd de hele zomer waargenomen (AVL, DJ, JM, JR, ML, WM), **wintertaling** (2-4 ex.) enkel in juni en augustus (AVL, DJ) en **slobeend** (ML) en **tafeleend** (DJ) beiden maar één keer begin juni. Op de slikrandjes langs de plas trippelden de hele zomer **witgatjes**, soms wel tot 10 ex. (AVL, DJ, GB, GVS, JM, JP, PV). **Lepelaars** waren al in het voorjaar aanwezig. Het ondiepe water van het Broekskot lokte deze fraaie vogel nog de hele maand juni naar de Polder (2 tot 9 ex., AVL, DJ, GB, JP, KW, ML, WM). Begin juni werd een **grote zilverreiger** waar-

Visdief
Foto - Luk Smets

genomen op het Broekskot en eind juni kwam ook de **kleine zilverreiger** eten zoeken in de modder en het ondiepe water (GB). De **ijsvogel** spreidde ook deze zomer zijn kleurenpracht tentoon voor de kijkhut (AVL, DL, GB, GVS, JM, JR, PV) en heeft waarschijnlijk ergens in de Polder gebroed. Eén **visdief** kwam in juni regelmatig visjes zoeken op de Schelde (DJ, GB). Drie **zwarte sterns** passeerden als vroege trekvogels over de Schelde eind augustus (EVDV).

Onder de roofvogels werd de **boomvalk** zeer regelmatig gezien veelal jagend op de massaal rondvliegende libellen (AVL, GB, JP, JR, WM). Meer dan waarschijnlijk kwam de soort tot broeden. De **sperwer** broedt zeker, maar deze wordt veel minder frequent waargenomen (AVL, GB, WM). Van de **buizerd** weten we niet of hij al ooit succesvol tot broeden kwam in de Polder. De voortdurende aanwezigheid van 1 à 2 exemplaren deze zomer (AVL, DJ, GB, JM, JR) doet vermoeden dat er toch opnieuw minstens een broedpoging werd ondernomen. Ook op andere plaatsen binnen de afdeling werd deze roofvogel gezien (JN, MW, Tvo). De **slechtvalk** werd maar één keer waargenomen in juli (AVL). Tenslotte kunnen we bij de roofvogels nog één waarneming van een **wespendief** vermelden op 25/8 (JP), reeds op weg naar het zuiden net als de **ooievaar** die op 22/8 overvloog (JP). Maar in juni was het nog volop broedseizoen en kon je het wekkertje van de **sprinkhaanzanger** zowel in de Polder als op Petroleum Zuid horen (DJ). Ook de zang van de **nachtegaal** (DL) en van de **koekoek** (DJ, GB, JM, JP, JR) kon je in beide gebieden nog bewonderen.

Ofwel zitten er aardig wat steenmarters in de Polder, ofwel zijn ze allemaal erg onvoorzichtig, want in juni werd alweer een dode **steenmarter** aangetroffen (DJ). De **vos** werd drie keer gezien in de Polder (DJ, GB) en op Fort VIII werd een **eekhoorn** waargenomen (WDP).

Voor de vogelaars beloven de komende maanden weer erg boeiend te worden, de najaarstrek komt

Boomvalk

stilaan op gang. Ga zeker eens een kijkje nemen bij Luc's trekpost op de Scheldedijk. Daar kan je je verwonderen over de vele soorten en soms grote aantallen vogels die veelal onopgemerkt over ons hoofd hun weg naar het zuiden vinden. Geniet ook van die mooie herfstdagen waarop de laatste dagvlinders en libellen rondfladderen en vergeet vooral niet je waarnemingen op waarnemingen.be te zetten!

Waarnemers:

- AVL Andre Van Langenhove
- DJ Danny Jonckheere
- DL Dirk Libbrecht
- EVDV Eric van de Velde
- GB Guy Borremans

- GVS Guy Van Steen
- JD Jos D'Haese
- JM Jarno Mischelssen
- JN Jeroen Nachtegaal
- JP Joachim Pintens
- JR Jan Rose
- JVDB Joris Van den Bossche
- LJ Leo Janssen
- KW Koen Wyers
- ML Marnix Lefranc
- MW Mia Willekens
- PV Pieter Vervloet
- SL Seppe Lenders
- TV Toon Verbruggen
- Tvo Tim Vochten
- WDP Wendy De Preter
- WM Wim Mertens

Een mededeling van een van onze leden!

**Kunst- en Hobbytentoonstelling
Feestzaal 't Dorp**

An Keersse nodigt alle Natuurpuntleden van harte uit op een kunst- en hobbytentoonstelling op zaterdag 29 en zondag 30 oktober. An neemt deel met olieverfschilderijen en aquarellen. De tentoonstelling is gratis toegankelijk van 10 tot 18 u in Feestzaal 't Dorp, Kapelstraat 15 - 2660 Hoboken.

10 jaar natuurpunt

En dat vieren we!

Op zaterdag 10 december 2011 in Gent

Op 8 december 2001 hielden we Natuurpunt boven de doopvont, de fusievereniging van de Wielewaal en Natuurrezervaten. Tien jaar later mogen we gerust zeggen dat de nieuwe vereniging een succesverhaal schreef. Dat willen we vieren tijdens ons jubileumfeest, met een terugblik, een bedanking van iedereen die een bijdrage leverde en een blik naar de toekomst.

Feest mee!

- 17 u: **Welkomsthapje**
18 u: Wervelende show met de hoogpunten uit 10 jaar Natuurpunt en de uitdagingen voor de komende jaren. Ster van dienst is **Saartje Vandendriessche** onder begeleiding van **"Die Verdampte Spielerei"**, het zotste wandelorkest van Vlaanderen.
19u30: Receptie geleid door smaakmaker en biotuinier **Geert Groffen**
21u30: Volg ons op het swingende ritme van **"The Rhythm Junks"**
23u00: **Natuur.fuif**

**Feestadres: Universitaire Forum (UFO), Sint-Pietersnieuwstraat 33, Gent
IEDEREEN WELKOM! DEELNAME IS GRATIS.**

Graag inschrijven via www.natuurpunt.be/inschrijving
of bij Vera Baetens 015-29 72 17

Gezondheidsforum Vlees en het effect op het Milieu Deel 2

Tekst en foto's: Thierry Maréchal

In vier afleveringen laten we Thierry Maréchal aan het woord met een uitvoerig relaas over Vlees en het effect ervan op het milieu en de gezondheid.

In dit nummer kan je deel 2 lezen over de effecten van vlees op het milieu.

In het januari- en aprilnummer zal je de effecten van vlees op de gezondheid kunnen vernemen.

Veeteelt, bodemerosie en verwoestijning

Hoewel een zekere begrazing een gunstig effect kan hebben, kan weiland bij te intensief gebruik (overbegrazing) eroderen en verwoestijnen. Het vee eet een groot deel van de vegetatie weg, en brengt ook louter door zijn lichaamsgewicht ernstige schade toe. Dit kan, samen met andere factoren, zoals water en wind, het erosieproces in de hand werken, waarbij de zogenaamde bovengrond gedeeltelijk verdwijnt. De bovengrond is de dunne laag grond die gedurende een eeuwenlang verweringsproces gevormd werd uit rotsmateriaal. Deze laag is het meest vruchtbare deel van de grond. Eens verdwenen zijn er honderden jaren nodig om ze opnieuw op te bouwen.

Volgens bepaalde bronnen is globaal gezien het grootste deel van de begraasde landoppervlakte in de wereld redelijk tot ernstig verwoestijnd. Anderen geven aan dat sinds 1945 ongeveer 680 miljoen ha, of 20% van alle weidegrond in de wereld, ernstig geërodeerd is. Vooral met het oog op het wereldvoedselvraagstuk en de groei van de wereldbevolking vormt dit een belangrijk probleem. Erosie is immers één van de factoren (naast toenemende bebouwing e.a.) die ervoor zorgen dat het globale landbouwareaal daalt – dit terwijl de bevolking toeneemt en de vraag naar voedsel dus groter wordt.

Veeteelt en klimaatsveranderingen door het broeikas-effect

Het broeikaseffect is een proces waarbij een bepaalde groep gassen uit onze atmosfeer, de zogenaamde broeikasgassen, de door de aarde teruggekaatste zonnestrallen absorberen. Wanneer de concentratie van deze gassen in de atmosfeer echter sterk toeneemt, zal er minder warmte naar de ruimte kunnen ontsnappen en zal de gemiddelde temperatuur op aarde stijgen. Gevolgen zijn op termijn een stijging van de zeespiegel, veranderingen in weerspatronen en oceaanstromingen e.d. Deze kunnen op hun beurt zware gevolgen kunnen hebben voor ecosystemen, de volksgezondheid, de globale waterhuishouding en de landbouw.

Volgens schattingen wordt wereldwijd 64% van de globale opwarming veroorzaakt door koolstofdioxide, gevolgd door methaan (20%), gehalogeneerde verbindingen (10%) en stikstofdioxide (6%). Hoe groot de impact van menselijke activiteiten is op de globale opwarming, is nog

niet geheel duidelijk. Wel kan men met zekerheid zeggen dat het overgrote deel van de door de landbouw voortgebrachte broeikasgasemissies rechtstreeks of onrechtstreeks verband houdt met veeteelt.

Veeteelt is voor een groot deel verantwoordelijk voor de methaanuitstoot, doordat methaan vrijkomt bij de spijsvertering van herkauwers (koeien, schapen, geiten, buffels, enz.) en in mindere mate ook uit dierlijke mest. Uit een rapport van de FAO (Food and Agriculture Organization) blijkt dat wereldwijd ongeveer 16% van alle methaanemissies afkomstig is van veeteelt. Meststoffen, die vaak gebruikt worden voor het telen van veevoeder, zijn bovendien nog eens verantwoordelijk voor 80% van de jaarlijkse toename van stikstofdioxide in de atmosfeer.

Veeteelt en vermesting

Vermesting is de ontregeling van ecologische processen en kringlopen door een overmatige toevoer van nutriënten als stikstof, fosfor en in mindere mate kalium, in het milieu.

Mest zelf is uiteraard de belangrijkste bron van vermisting, maar ook afvalwater, reststoffen (bvb. slib) en gassen dragen ertoe bij. Vermisting bedreigt de biodiversiteit, het oppervlakte- en grondwater, de drinkwatervoorziening, bodemprocessen, enz. Dierlijke mest bevat bovendien zware metalen, zoals koper en zink, die aan veevoeder worden toegevoegd, onder meer als groeimiddel. Deze stoffen komen via bemesting op het land, en kunnen eventueel als residu in onze voeding terecht komen. Vooral in West-Europa en de VS is dit een probleem.

Bepaalde hoeveelheden dierlijke mest kunnen nuttig worden aangewend om de vruchtbaarheid van de bodem te verhogen, maar vandaag is het mestoverschot een ernstig milieuprobleem. In Vlaanderen wordt 205 miljoen kg mest geproduceerd, terwijl er slechts ruimte is voor 139 miljoen kg. Elke kg varkensvlees van de 7,6 miljoen varkens in ons land komt overeen met maar liefst 16 kg mest. Jaarlijks wordt 326.000 ton stikstof en 49.000 ton fosfor over de Vlaamse landbouwbodems uitgestort. Het aandeel van dierlijke mest hierin bedraagt 168.000 ton stikstof en 32.000 ton fosfor. Niet eens de helft daarvan wordt opgenomen door de gewassen. De nitraat- en fosfaatgehalten in de Belgische bodem zitten vaak ver boven de aanvaarde normen.

Ook elders is vermisting een probleem. Wereldwijd produceren de pluimvee- en varkensindustrie alleen al bijna 7 miljoen ton stikstof per jaar. Er wordt geschat dat dieren in de Verenigde Staten 130 keer zoveel mest produceren als de Amerikaanse bevolking. Volgens een rapport van het Amerikaanse Ministerie van Landbouw bevat de mest die geproduceerd wordt door 200 melkkoeien dezelfde hoeveelheid nitraten als de riolen van een dorp met een bevolking van 5.000 à 10.000 mensen. De mest van 22.000 leghennen (een kleine legbatterij) kan evenveel fosfor voortbrengen als die van 6.000 mensen. Het grootste varkensbedrijf in de V.S., dat 2,5 miljoen varkens per jaar aflevert, produceert meer mest dan de stad Los Angeles.

Veeteelt en verzuring

Verzuring wordt veroorzaakt door zwavel- en stikstofverbindingen die via de atmosfeer in lucht, bodem en water terecht komen. Verzuring speelt een belangrijke rol in de verstoring van ecosystemen. Door verzuring sterven bossen af en gaat de vitaliteit van planten achteruit. Andere gevolgen zijn de verzuring van meren, de aantasting van visbestanden, en de verontreiniging van lucht-, grond- en oppervlaktewater. Wellicht het bekendste gevolg van verzuring is de zogenaamde "zure regen."

Veeteelt is met 31% de belangrijkste bron van verzuring in Vlaanderen, nog vóór de elektriciteitscentrales (18%) en het verkeer (16%). Door deze veeteelt bijkomende mestproductie, is er een grote ammoniakuitstoot, wat zeer schadelijk is voor de natuur. Heide, paddenstoelen, korstmossen, vlinders, reptielen en paddenstoelen zijn uiterst gevoelig voor ammoniak en gaan er aan kapot. In Vlaanderen is veeteelt, en dan vooral varkens en runderen, verantwoordelijk voor 97% van de totale ammoniakuitstoot.

Veeteelt, waterverontreiniging en waterverbruik

Van de nitraten uit mest komt een deel onder de vorm van ammoniak

in de lucht terecht. Een ander deel komt in het grond- en oppervlaktewater terecht, wat onze drinkwatervoorziening in gevaar kan brengen. In het lichaam kunnen nitraten namelijk omgezet worden tot het kankerverwekkende nitriet. Door de aantasting van het oppervlaktewater door nitraat en fosfaat gaan ook de zwemwaterkwaliteit en het visbestand achteruit. In Vlaanderen werd tussen juni 1999 en maart 2000 op 60% van de MAP (Mestactieplan)-meetpunten de Europese nitraatrichtlijn minstens éénmaal overschreden.

Landbouw is globaal gezien de grootste verbruiker van water, en gebruikt 65% van alle zoetwater. Een groot deel hiervan wordt rechtstreeks of onrechtstreeks gebruikt voor veeteelt. Naast drink- en reinigingswater worden ook grote hoeveelheden water verbruikt voor de teelt van veevoedergewassen, en bij de vleesverwerking. Volgens één bron die al deze factoren in rekening brengt, vereist de productie van 1 kg dierlijke eiwitten doorgaans 100 keer meer water dan de productie van 1 kg plantaardige eiwitten.

De tabel op de volgende bladzijde geeft aan hoeveel water er nodig is voor de productie van één kilogram van een bepaald landbouwproduct:

Landbouwproduct - Waterverbruik

	per kg
Aardappelen	500 l
Tarwe	900 l
Maïs	1.400 l
Sojabonen	2.000 l
Rundvlees	16.000 l

Veeteelt en verlies aan biodiversiteit

Vleesconsumptie kan op verschillende manieren, rechtstreeks en onrechtstreeks, een verlies aan biodiversiteit veroorzaken. De oorzaken liggen bij de hierboven besproken implicaties van veeteelt: vermesting, verzuring, watervervuiling, klimaatveranderingen door het broeikas-effect, en ontbossing vormen een bedreiging voor heel veel diersoorten. Dit probleem stelt zich bijvoorbeeld wanneer het gaat om ontbossing van tropisch regenwoud, dat een bijna ongekende rijkdom aan unieke dieren- en plantensoorten herbergt.

Ook in België zijn een heel aantal soorten bedreigd of reeds verdwenen. Zo zijn bijvoorbeeld in Vlaanderen 34 van de oorspronkelijk 87 soorten dagvlinders uitgestorven; daarnaast verdwenen de laatste eeuw 10 soorten broedvogels (terwijl er nog eens 48 op de "rode lijst" staan) en 13 van de ca. 50 soorten zoetwatervissen.

Grauwe klauwier, een bedreigde vogelsoort

Conclusie:

Het lijkt weinig twijfel dat de 1,3 miljard runderen, 0,9 miljard varkens, 1,8 miljard schapen en geiten, en 14,1 miljard kippen op de wereld een zware "ecologische voetafdruk" kunnen achterlaten. Over het algemeen is de productie van vlees meer milieubelastend dan de productie van plantaardige producten. Veeteelt vraagt veel grond, water en energie, en draagt in belangrijke mate bij tot ontbossing, bodemerosie, klimaatwijzigingen door het broeikas-effect, vermesting, verzuring, watervervuiling en het verlies aan biodiversiteit. Het milieuprobleem is een mondiaal probleem. Vandaar richten we ons in dit deel niet uitsluitend op ons land, maar kijken we af en toe over de grenzen.

Bronnen:

- EVA (Ethisch Vegetarisch Alternatief)
- Helga D'Havé
- U.A., Xenobiotica in de voeding / Milieukunde, Prof. Deelstra
- AMINAL
- www.vmm.be
- www.alexiswellness.be
- FAO
- FAOSTAT. (Food and Agriculture Organisation Statistical Databases)
- Livestock and the Environment. Finding a Balance. A study coordinated by the Food and Agriculture Organisation of the United Nations, the United States Agency for International Development and the World Bank. European Commission, Brussels, Belgium.
- Agra Europe. The EU Animal Feed Sector 1996-2000. Agra Europe Special Report No. 83. Agra Europe Ltd., London, UK.
- European Parliament. Le déficit de l'Europe en aliments composés du bétail et l'agenda 2000. Agriculture, Forestry and Rural Development Series, AGRI 110. European Parliament, Brussels, Belgium
- WRI World Resources.. A Guide to the Global Environment. Oxford University Press, Oxford, UK and New York, USA.
- Van Steertegem, M. et al. (2000). Milieu- en natuurrapport Vlaanderen: scenario's. MIRA-S 2000.
- Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Aalst, België en Garant Uitgevers NV, Leuven, België en Apeldoorn, Nederland.
- EEA (2000). Environmental Signals 2000. Environmental Assessment Report No. 6. European Environment Agency (EEA), Copenhagen, Denmark.
- Heirman, J.P. et al. (1997). MINA-plan 2. Het Vlaamse Milieubeleidsplan 1997-2001. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer (AMINAL), Brussel.

Kabouter Wies zoekt een huis

Een kortverhaal over berken, vliegenzwammen en kabouters

Frieda Heyninck

Wie deelnam aan de schitterende Bomendag op 26 augustus (fotoover-slag zie verder in Polder.blad) kon o.a. genieten van dit kortverhaal. Wie er niet bij kon zijn, krijgt alsnog dit knappe verhaal van Frieda te lezen. Weerom bedankt, Frieda.

Op een zonnige herfstdag liep kabouter Wies, een deuntje fluitend, naar het bos. Hij was op bezoek geweest bij zijn neef, de tuinkabouter en omdat kabouter Wies hem had

Kabouter Wies

verteld dat hij op zoek was naar een mooie paddenstoel om in te wonen, had zijn neef hem de weg gewezen naar het bos.

Zo gezegd, zo gedaan en dus liep hij, met stevige passen, vrolijk naar het bos.

Daar aangekomen dacht hij: "Waar moet ik nu beginnen zoeken?"

Plots kwam er een muisje voorbijgelopen en kabouter Wies riep: "Hé muisje, weet jij waar ik een huisje kan vinden om in te wonen?"

Het muisje bekeek hem nieuwsgierig en zei: "Mijn huisje is onder de grond, hier niet ver vandaan, wil je eens komen kijken?"

"Ik zoek eigenlijk meer een paddenstoelhuisje", zei kabouter Wies.

Nee, dat wist het muisje niet staan, maar hij wilde wel helpen zoeken.

Dat vond kabouter Wies best en met zijn tweetjes liepen ze verder.

"Wacht even," zei het muisje "hier in deze boom woont mijn vriend, de eekhoorn."

"Hallo!" riep hij luid "eekhoorn, ben je daar?"

"Ik ben op zoek naar een huisje voor mijn vriend de kabouter, kan jij ons helpen?"

Het eekhoorntje kwam, op een nootje kauwend, vlug naar beneden gelopen, want hij zat ergens hoog in de boom. Hij zei tegen kabouter Wies: "Ik woon daar boven in een holletje in de boom, als je wilt, mag je eens komen kijken."

Maar nee, dat vond kabouter Wies te hoog. "Ik kan niet op bomen klimmen zoals jij," zei hij "ik zoek eigenlijk een paddenstoelhuisje."

"Weet je wat," zei de eekhoorn "ik help mee zoeken."

En met zijn drietjes liepen ze verder.

"Ik weet het!" riep de eekhoorn plots "Laten we het aan mijnheer de Uil vragen, ik weet waar hij woont!" Ja, dat vond kabouter Wies een goed idee en ze volgden de eekhoorn naar het huis van mijnheer de Uil.

"Joehoe, mijnheer de Uil!" riepen ze luid want hij woonde in een grote boom.

"Wie roept daar?" antwoordde een stem en de uil keek streng naar beneden naar de drie vriendjes.

"Mijn vriend, kabouter Wies zoekt een huis," legde de eekhoorn uit.

"Aha" zei de uil "jij zoekt een paddenstoelhuisje, niet waar?"

Kabouter Wies knikte blij, mijnheer de Uil was een wijze vogel, die zou hem vast wel kunnen helpen.

"Dan moet je op zoek gaan naar de familie berkenbomen want kabouterpaddenstoelen groeien altijd onder berkenbomen", vervolgde de uil.

"Ga hier rechtdoor en bij de grote eikenboom linksaf en dan zul je de berken zien, maar," waarschuwde hij "je moet wel eerst aan de grote berkenboom vragen of je één van zijn huisjes mag gebruiken, denk daaraan!"

Kabouter Wies beloofde het en nadat ze aan de grote eik linksaf waren

Het kabouterdorp

gegaan, zoals mijnheer de Uil het gezegd had, stonden ze plots ver-rast stil. Onder een groepje berken stonden zeker wel twintig kabouterpaddenstoelenhuisjes. Ze hadden allemaal een rood dak met witte stippen en sommige hadden een schoorsteentje waar rook uitkwam. "Oooh," riepen ze alle drie blij "wat gezellig!"

De grote berk

Ze liepen verder en voor één van de huisjes stond een kaboutermeisje naar hen te kijken. Zo'n mooi kaboutermeisje had kabouter Wies nog nooit gezien!

Hij vroeg, een beetje verlegen: "Weet u aan welke boom ik moet vragen of ik hier in een huisje mag wonen?" Het meisje knikte en zei: "Weet je wat, ik loop even mee om het te wijzen."

En met zijn viertjes liepen ze verder naar een héle grote berk, de grootste van allemaal!

Het kaboutermeisje gaf kabouter Wies een klein duwtje en deed teken dat dit de boom was waar hij het aan moest vragen.

Kabouter Wies slikte even en vroeg beleefd: "Goedendag mijnheer Berk, mag ik u iets vragen alstublieft?"

De boom ritselde met zijn bladeren en sprak met zware stem:

"Wel kleine kabouter, wat wilde je vragen?"

"Mag ik alstublieft in een van uw huisjes wonen, ik zou hier héél graag wonen?" vroeg kabouter Wies.

Ondertussen waren er nog andere kabouters uit hun huisjes gekomen en ze stonden nu in een kring rond kabouter Wies en zijn vriendjes.

"Wel," sprak de boom "dat moet ik even met mijn familie overleggen."

En fluisterend ritselden de bladeren van alle berkenbomen.

"Goed," sprak de berk terug "er staat nog een huisje leeg, daar mag je in wonen!"

"Hoera!" riepen kabouter Wies en zijn vriendjes.

"Hoera!" riepen de andere kabouters en ze klopten hem hartelijk op zijn schouder.

"Welkom in ons kabouterdorp!"

Het paddenstoelhuisje van kabouter Wies

En vanaf die dag woonde kabouter Wies in het grote bos, links van de grote eik onder de berkenbomen in een mooi paddenstoelhuisje met een rood dak met witte stippen en soms kwam er rook uit zijn schoorsteentje. Zijn vriendjes, de muis en de eekhoorn kwamen dikwijls op bezoek en wat er met dat mooie kaboutermeisje verder gebeurde... wel, dat vertel ik op een andere keer wel eens!

Neem Natuurpunt op in je testament

Koffienamiddagen over legaten

Natuurpunt organiseert een reeks koffienamiddagen over legaten. Als je interesse hebt om Natuurpunt als goed doel op te nemen in je testament, nodigen we je graag hierop uit. We vertellen je graag wat Natuurpunt kan doen met extra werkingsmiddelen uit legaten. Daarnaast krijg je een overzicht van de mogelijkheden die er bestaan om fiscaal de meest voordelige werkwijze te zoeken.

Je bent welkom op donderdag 27 oktober in de conferentiezaal van het stadhuis van Oostende, Vindictevelaan 1 te Oostende; vrijdag 28 oktober in De Curve, De Becker Remyplein 27 te Kessel-Lo en

donderdag 3 november in Hoeve Dieseghem, Wouter Volckaertstraat 44 te Mortsel.

Ontvangst is telkens vanaf 14 uur, het programma start om 14.30 uur. We eindigen om 16 uur waarna je tijd hebt om persoonlijke vragen te stellen.

Alle informatie over deze namiddagen kan je krijgen van Ward Stulens, 015-29 72 47, ward.stulens@natuurpunt.be, www.natuurpunt.be/legaten (hier vind je ook een wegbeschrijving). Inschrijven hoeft niet, maar we horen graag van je komst.

Paula Semer sprak het promotiefilmpje in op de vernoemde website

Behaag...Natuurlijkactie 2011

Luk Smets

Bestel nu streekeigen hagen, bomen en klimplanten tegen een voordelige prijs. Goed voor uw portemonnee, uw tuin en de natuur in het algemeen. Tot en met 28 oktober 2011 kunt u uw steentje voor de natuur bijdragen door tegen sterk verlaagde prijzen streekeigen haagplanten te kopen. Met de opbrengst van deze actie van Natuurpunt worden waardevolle natuurgebieden in uw buurt aangekocht.

In ons aanbod besteden we speciaal aandacht aan streekeigen groen voor kleinere (stads-)tuinen. De prijzen van de pakketten liggen door de massale samenaankoop lager dan de kleinhandelsprijs. Want reeds 27 gemeenten nemen deel aan deze actie. Het plantmateriaal is ook van zeer degelijke kwaliteit.

Haagpakketten: Nog meer dan vorige jaren schenken we aandacht aan autochtoon plantmateriaal. Een plantensoort is inheems in Vlaanderen als Vlaanderen binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort ligt. Een individuele plant is autochtoon of oorspronkelijk inheems in een bepaalde streek in Vlaanderen, als deze een nakomeling is van planten die zich sinds hun spontane vestiging na de laatste ijstijd altijd natuurlijk hebben verjongd, of die kunstmatig vermeerderd werden met strikt lokaal materiaal. Een zome-reik afkomstig uit de Balkan is dus niet autochtoon in Vlaanderen, maar de soort zomereik is hier wel inheems. Komt die zomereik uit een erkend herkomstgebied in Vlaanderen, dan is die soort wel autochtoon. De autochtone planten zijn *cursief* aangegeven.

U kunt kiezen tussen twaalf pakketten, naargelang de ruimte die u wilt beplanten. Het plantgoed is tussen 80 en 100 cm hoog. Enkel pakket 10, de taxus, is lager. Aanbod haagpakketten: zie kader.

Knotwilg: Dit is een tak afgehakt van een andere knotwilg, ongeveer 2,5 meter lang en 4 tot 6 cm doorsnede. Indien deze poot ongeveer 60 cm diep wordt geplant, zal ze uitgroeien tot een volwaardige knotwilg. Prijs: 3 euro.

Bomen: De aangeboden bomen hebben een stamomtrek van 10 à 12 cm op 1 meter hoogte. Ze worden geleverd met blote wortel. Er wordt een steunpaal meegeleverd.

- **Knoteik:** Maar weinig mensen zijn vertrouwd met deze merkwaardige knotboom. Ooit was hij alom bekend en bemind, tegenwoordig verwaarloosd en vergeten. Jammer, want de knoteik heeft een opmerkelijk verleden, hij verdient een toekomst. Het knotten of regelmatig kappen van alle takken op een bepaalde hoogte leverde vroeger allerlei brand- en geriefhout op. De meeste knobomen stonden op goed bereikbare plaatsen aan de randen van de dorpen, langs veldwegen en in de houtkanten die de

Haagpakketten

Pakket 1: Houtkant: *zomereik, es, winterlinde, zoete kers, vogelkers, lijsterbes.*

12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: 5 euro.

Pakket 2: Houtkant natte gronden: *zwarte els, grauwe wilg, schietwilg, boswilg, Gelderse roos en es.* 12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: 5 euro.

Pakket 3: Geschoren (doornloze) haag: *wilde liguster, veldesdoorn, olm (veldiep), rode kornoelje, haagbeuk en Gelderse roos.* 24 planten: 6 soorten, 4 planten per soort. Goed voor 8 meter. Prijs: 11 euro.

Pakket 4: Doornhaag: *sleedoorn, eenstijlige meidoorn, eglantier, hondsroos.*

24 planten: 4 soorten, 6 planten per soort. Goed voor 8 m. Prijs: 10 euro.

Pakket 5: Bloesem- en bes-sen Haag: *sleedoorn, eenstijlige meidoorn, Gelderse roos, rode kornoelje, sporkenhout en wilde kardinaalsmuts.* 24 planten: 6 soorten, 4 planten per soort. Goed voor 8 m. Prijs: 10 euro.

Pakket 6: Veldesdoornhaag: *veldesdoorn.* 25 planten. Goed voor 6,25 meter. Prijs: 12 euro.

Pakket 7: Meidoornhaag: *eenstijlige meidoorn.* 25 planten. Goed voor 6,25 meter. Prijs: 12 euro.

Pakket 8: Sneukelbosje: *eglantier, gele kornoelje, vlier, hazelaar.* 8 planten: 4 soorten, 2 planten per soort. Prijs: 5 euro.

Pakket 9: Vogelbosje: *sleedoorn, eenstijlige meidoorn, Gelderse roos, rode kornoelje en sporkenhout.* 5 planten: 5 soorten, 1 plant per soort. Prijs: 3 euro. **Heel geschikt voor stadstuinen en uitstekend voor mussen.**

Pakket 10: Taxushaag: *taxus.* 10 planten. Goed voor 2,5 meter. Prijs: 15 euro.

Pakket 11: Haagbeukenhaag: *haagbeuk.* 25 planten. Goed voor 6,25 meter. Prijs: 15 euro.

Pakket 12: Beukenhaag: *beuk.* 25 planten, goed voor 6,25 m. Prijs: 18 euro.

akkertjes afschermden tegen ongewenste bezoekers. Maar de rol van de knoteik is in deze moderne tijd uitgespeeld. Voor het snoei-hout is weinig of geen belangstelling meer. Bovendien verdwenen nogal wat bomen bij ruilverkavelingen, schaalvergroting van de landbouw, de uitbreiding van woonkernen en industrie, ...
Prijs: 36 euro

- **Kweepeer:** is een plant uit de rozenfamilie. De soort komt oorspronkelijk uit het gebied rondom de Kaspische Zee en is een algemeen bekende vrucht in veel landen, vooral in de zuidelijke landen van Europa en in Japan. In Nederland wordt deze vrucht weer vaker aangeboden op markten en in groentespecialzaken. Vroeger

stond bij veel boerderijen een kweepeer. De boom kan 4-6 meter hoog worden. De kweepeer bloeit in vergelijking met de appel en peer laat, namelijk van mei tot in juni. De kweepeer is nauw verwant aan de appel, de peer en de lijsterbes. Prijs: 35 euro

Klimplanten: groeien en bloeien tegen muren, schuttingen en hekwerken en zijn ideaal om dit soort constructies te verfraaien en te verlevendigen. **Bosrank:** 3,50 euro/stuk, **Wilde kamperfoelie:** 3 euro/stuk, **Hop:** 3 euro/stuk

Bestellen: kan tot 28 oktober met het e-formulier op de website van het ecohuis (www.antwerpen.be/eco-huis) en type in het zoekveld "behaag". Het totale bedrag stort u,

ten laatste 28 oktober, op rekeningnummer BE02 9799 7675 4740 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, met vermelding van 'Behaagactie 2011' en uw naam, zoals vermeld op het e-formulier.

Afhalen: op zaterdag 26 november tussen 9 en 12 uur: Fort 7, Legerstraat 40, 2610 Wilrijk

Meer info: De Behaagactie is een initiatief van Natuurpunt. Op www.natuurpunt.be/behaag vindt u meer info en tips over de aangeboden planten en bomen. U kunt er ook een brochure downloaden.

Deze brochure kunt u ook afhalen in het EcoHuis, Turnhoutsebaan 139, 2140 Borgerhout, 03/217 08 11, eco-huis@stad.antwerpen.be

Recupereer uw lidgeld !

De eindejaarsperiode is traditioneel ook de periode van vernieuwing van lidgelden. Veel mensen stellen zich hierbij de vraag of ze niet moeten bezuinigen. Zouden ze het lidgeld nog wel betalen? Onze actieve werking bewijst dat uw lidgeld geen verloren uitgave is.

Maar weet u dat u gemakkelijk uw lidgeld kan recupereren? Vertoon van uw lidkaart geeft u immers recht op korting in verschillende winkels:

- **Natuur.winkel Mechelen**, Stationstraat 40: boeken en optiek 10% ledenkorting
- **Natuur.winkel Ekeren** (lokaal verkooppunt) Steenstraat 25, 2180 Ekeren: beperkt gamma Natuurpunt Winkel, optiek enkel op afspraak, 10 % ledenkorting
- **Optiek De Mey**, Kioskplaats 81-83, 2660 Hoboken: 20 % korting op monturen en glazen, 15 % op juwelen, uurwerken, zonnebrillen en verrekijkers
- **Lederwaren Driesen**, Kapelstraat 42, 2660 Hoboken, 10% korting.

- **Sights of Nature**, Pieter de Conincklaan 108 in 8200 St-Andries Brugge, 050-31 50 01, son@deputter.com. Fungeert als Natuurpunt-optiekshop, waar leden terecht kunnen voor deskundig advies bij aankopen van verrekijkers, telescopen en statieven. Op vertoon van uw lidkaart krijgt u 10% korting!
- **Schoenen Torfs**: Sint-Bernardsesteenweg 320, 2020 Antwerpen (TIR Shopping Center). Als lid van Natuurpunt krijgt u 10% onmiddellijke korting bij de aankoop van nieuwe schoenen van Torfs! De voorwaarde is dat u een paar oude schoenen meebrengt. Uw oude schoenen gaan dus niet op de afvalberg, maar krijgen een herstelbeurt en een nieuw leven. De totale opbrengst van de actie schenkt de winkel aan Natuurpunt voor de aankoop en het beheer van natuurgebieden in uw buurt!
- **AS-Adventure**, Boomsesteenweg 666, Wilrijk: buitensport- en kampeerbehoedigheden: 5 % korting. Vraag aan de kassa uw

Natuurpuntkaart te koppelen aan uw klantenkaart "Explore More". Dan wordt voortaan bij elke aankoop uw Natuurpunt-korting automatisch verrekend, zelfs als u uw lidkaart niet op zak hebt.

- **Tony Mertens**, Boomsesteenweg 627, Wilrijk: 5 % korting bij de aankoop van Naturam-verf.
- **Kameleon**, Vrasenestraat 24, 9120 Beveren: Wandelschoenen en kledij zoals North Face, Wolfskin, ...: 10 % korting
- **Optiek Van Grootven**, Kapellestraat 20, Aartselaar: verrekijkers, telescopen: 10 % korting (5 % op dure merken Swarovski, Zeiss, Leica)

Vergeet dus zeker uw lidkaart niet als u gaat winkelen. Waarschijnlijk zijn veel meer handelszaken bereid tot het geven van kortingen. Leg uw lidkaart voor en vraag het hen.

Laat het ons weten. Het zal ook andere leden interesseren.

Het geheime leven van de bomen: zondag 26 juni
Fotoreportage van een prachtige dag in de Hobokense Polder

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 7 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder".

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be
Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be - webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Propaganda:
André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:
André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81
Gilbert Van de Velde, Van Traynellaan 28, 2660 Hoboken, 03/825.12.75

Volg ons op Facebook

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?
Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: www.hobokensepolder.be
Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's en videoclips van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, laatste info, ...

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde dinsdag van de maand om 20 u in zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Kleurrijke sfeerbeelden ...

... uit onze Polder.bladen

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Za 1 okt **Burgers' Zoo in Arnhem**
Zo 9 okt Paddenstoelenwandeling in de Polder
Zo 9 okt Natuurbeheer in de Hobokense Polder
WE 15/16 okt Watervogeltellingen in de Polder
Za 15 okt Duisterniswandeling in de Polder
Di 18 okt Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Za 29 okt **Heksentocht in de Polder**
WE 12/13 nov Watervogeltellingen in de Polder
Zo 13 nov **Geocaching in de Polder**
Di 15 nov Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Za 19 nov Dag van de Natuur: Natuurbeheer met **gratis picknick**
Za 10 dec Feest! 10 jaar Natuurpunt
Zo 11 dec **Wintervogels op Tholen**
Zo 11 dec Natuurbeheer in de Hobokense Polder
WE 17/18 dec Watervogeltellingen in de Polder
Di 20 dec Bestuursvergadering in Zaal Moretus

Natuurbeheer: Onze Goudklompjes werken elke woensdag in de Polder en dit van 9.30 u tot ca 14 u.
Voor info: contacteer André Van Langenhove,
03/288 00 81 of Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75

Elke dag in oktober **trekvogeltellingen** op de Schelddijk. Laatste teldag: zondag 30 oktober

Artikels voor het volgende Polder.blad - met verschijningsdatum 1 januari 2012 - dienen bij de redactie te zijn op **30 november 2011** (zie colofon, blz. 26)

www.hobokensepolder.be